

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Mishnayot

‘im perushe ... Rabenu ‘Ovadyah mi-Berçinorah ve-Tosfot Yom Tōv ...
Ve-elū nitosfu ... kol ḥilufe girsa’ot, mar’eh meqomot ba-Rambam u-ve-Ṭur
ve-Sh.‘A ... u-mar’eh meqomot ba-Shas

Seder Zera‘im

**Berçinorah, ‘Ovadyah ben-Avraham mi-
Dihrenfurt, 543 [1782 oder 1783]**

תוכרבתכסמ

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-11109

מן השעות המנויות וטעם זה קרבת שעה אור השמש מן הקיטורים העבים העולים מן הארץ תמיד אשר די עלותה מן הארץ אחד וחמשים מיל ע"כ. ופירוש שעות ומנויות במצוה דלקמן תמלאנו. אכלו"ש כ"א מיל מצאתי להוסיף

א מ"ה פ"י ט"ס
ב תכחות ט"ז
ד ג"ה

מומחה וחכם כולל מהר"ר יוסף ש"מ"ה דאלמדיגא מן קנדיאה ב"שפרו בחלק שומנו שקראו בשם גבורת ה' שכתב סס בשם הרמב"ם כ"ב מיל ויהיה א"ך שיחיה הנה תיבת עלותה שכלשון פירוש הרמב"ם ז"ל ענותם כי מוסב על הקיטורים והיו יודע שנספר הנזכר ביאר במופת מאין יצא לו להרמב"ם ושכח דקדק יותר וטעה מופת על שאין עלייתם

כי אם ת"ד מילין. ועוד תמצא בספר הנזכר בחלק שומנו שקראו אילס ע"ש בדף י"א גם עיין במשנה ב' פרק ג' דפסחים. וראה עוד זה מצאתי להראש"ע שפירשו לחומש פרשת בא בפסוק בין הערבים כתב שעה ושליש שעה מהשעות השוות וכן עוד לו בפירושו לקבלת בפסוק עד שלא תחשך השמש ע"ש. ויש מי שר"ל שהרמב"ם על קריאת הוהיקים שזכר הר"ב במשנה דלקמן ואין ל"ל לפי שא"כ לא היה סומא את דבריו:

הקטור חלבים ואברים: פי' אר"ב של בין הערבים דכתיב היא העולה וכו' וכ"כ עוד סוף פרק ב' דמגילה וכן הרמב"ם שם. ואע"ג דפסטיה דקרא בכל עולה כתיב ולא דיקא בעולת תמיד ובריש פרקו דפסחים מוכח דכל אמורי קדשים דין כל הלילה אלא נקטי תולתא פסיקא.

של קרבנות: ואברים של עולה תמיד של בין הערבים שזרק דמו ביום מצוה להטלות הנפתים כל הלילה דכתיב (ויקרא ו') היא העולה על מזקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר: וכל האבלים ליום אחד בגון תודה ומטאת ואשם

וכיוצא בהם סהם כאכלים ליום ולילה זמן אכילתן עד שיעלה עמוד השחר והוא המביא לידו כושר: אם כן למה אמרו חכמים עד מצות זק"ש ובאכילת קדשים אכל בהקטר חלבים ואברים לא אמרו בו חכמים עד מצות כלל ולא נקט ליה הכא אלא להודיע שכל דבר שמצותו צלילה כשר כל הלילה: כדי להרחיק את האדם מן העבירה שלא יצא לאכלן אחר שיעלה

ואברים מצותן עד שיעלה עמוד השחר וכל האבלים ליום אחד מצותן עד שיעלה עמוד השחר אם כן למה אמרו חכמים עד מצות כדילתהווקאת אדם מן העבירה: מאימתי קורין את שמע בשחרית משיכיר בין תבלת ללבן רבי אליעזר אומר בין תבלת לכרתי (נ"א ל"ג וגומרה) עד הגין החמה. ר' יהושע אומר עד ג' שעות שכן

עמוד השחר ויתחייב כרס. וכן בק"ש ששלח ואמר עדן יש לי שהם ותעבור עונתה: ב בין תכלת ללבן. בין חוטי תכלת לחוטי לבן שבצוית פירוש אחר גזת אמר שבצויה תכלת ויש בה מקומות שלא נקלט הצבע יפה ונשאר לבן: בין תכלת לכרתי. צבע התכלת קרוב לגווין של כרתי כריתין שקורין פורו"ש בלע"ז: עד שלש שעות. ביום עד פוף שעה שלישית שהוא רביע היום בזמן שהימים והלילות שוים ולעולם זמן קריאת שמע הוא עד רביע היום בין שהימים ארוכים בין קצרים. עכן הא דתמן לקמן תפלת השחר עד ד' שעות ביום היינו עד שליש היום וד' שעות דנקט לפי ששליש היום הוא ד' שעות בזמן שהימים והלילות שוין וכל מקום שזכר

וב' ירוש' הרמב"ם שכתבון ונספרו סרק ד' מהלכות מעשה קרבנות ופרה א' מהלכות תמידין וכו' ואר"ש על כל חלבי הקרבנות וכל אברי העולה נאמר. ולשון רש"י הקטר חלבים ואברים של קרבנות שזרק דמן ביום: וכל האכלין ליום אחד. עיי מה שכתבתי בסוף פסחים: א"כ למה אמרו וכו'. כתב הר"ב אכל בהקטר חלבים ואברים לא אמרו בו חכמים עד מצות כלל וכו' עד כשר כל הלילה: וכן כתב רש"י וסוים והבי גמי תנן בפרק ב' דמגילה כל הלילה כשר וכו' להקטר חלבים ואברים ע"כ. כושר וצבוס דוכתא לא אשתמיט למתני עד מצות. ומכל מקום זו לאו ראייה גמורה היא דלמא רבן גמליאל שמעינהו לרבנן דקאמרי הכי וכיון שפידר רבונן הקדוש דברי ר' גמליאל ככאן טוב סמך על עדותו ולא הולך לשנות דברי חכמים כדא"ר. ורמב"ם צ"ד ויהי מעשה הקרבנות פסק בהקטר חלבים ואברים עד מצות. וכתב עליו בעל כסף משנה דמשינה הוא בצרכות ע"כ. וכה לית לדברי רש"י. ולכך נראה לי דלאו מתניתין שיעשה לה הרמב"ם אלא מדתירא בתוספתא דס"ב דמגילה ודבר שמצותו צלילה כשר כל הלילה א"ן חייבין עליהן משום נוסף. וכו' עד שיעלה עמוד השחר ולישנא דאכל לא יצדק דהא אדרבה היא הנוספת הואיל וכשר כל הלילה משום הכי דין הוא שאין חייבים עליהם משום נוסף כו'. אלא הכי קאמר כשר כל הלילה כדיענד לענין חיוב (אם) כושר לאכלו להחמיר ולכתחלה לא אכל א"ן חייבים וכו' שאין חיוב כרת אלא על העובר על דברי תורה ומ"ש הר"ב דלא נקט אלא להודיע וכו' שכן רגילות המשניות לשנות בקצור מה שכתוב בפירוש בתורה כמ"ש התוספות סוף פרק החולץ: ב וגומרה עד הגין החמה. כדי שיסמוך גאולה לפסלה כותיקים שזכר הר"ב במשנה ה' פרק ג'. ונ"א ל"ג וגומרה וראה שכן נוסחת עור א"ח סיתן ספ"ח. והמרדכי פרק ב' דשבת מדלא הביאו ראייה ומשמתינו לברכת לגמור ההלל אלא שהביאו מלשון הש"ס וברייטא דותיקין גומרין: הגין החמה היא מלשון הללו הרמונים (שיר ו') כלומר עד שעה שהחמה מתחלת לזרוח בראשי ההרים. הר"י. וכ"כ בערוך: שכן

במשנה כד וכך שעות ביום על דרך זה אמה צריך לחשב ולדון וזו הבנתו מפירושי הרמב"ם ונתקבל לי' וטעמו דרבי יחוסף דאמר עד שלש שעות ביום שכן דרך בני מלכים שאין עומדין מחמתן עד סוף שעה שלישיה ורחמנא דאמר ובקומך עד שעה שכל בני אדם עומדים

שכן דרך בני מלכים לעמוד בשלש שעות הקורא ככאן ואילך לא הפסיד באדם הקורא בתורה : ג' בית שמאי אומרים בערב כל אדם ישו ויקראו ובבקר יעמדו שנא' (דברי' י) ובשבכך ובקומך ובית הלל אומרים כל אדם קורא בדרך שנאמ' (שם) ובלכתך בדרך אם כן למה נאמר ובשבכך ובקומך בשעה שבני אדם שוכבים ובשעה שבני אדם עומדים : א"ר מרפון אני הייתי בא בדרך והטתי לקרות בדברי בית שמאי וסכנתי בעצמי מפני הלסטים אמרו לו כדי היית לחוב בעצמך שעברת על דברי ב"ה : ד' בשחר מברך שתי לפניו ואח' לאחריה ובערב שתי לפניו ושתי לאחריה אחת ארוכה ואחת קצרה : מקו' שאמרו להאריך אינו רשאי לקצר לקצר אינו רשאי להאריך לחתום אינו רשאי שלא לחתום ושלא לחתום אינו רשאי לחתום : ה' מזכירין יציאת מצרים בלילות "א"ר אעזר בן עזרי' הרי אני בכך שבעים שנה

ממטתם קאמר והלכה כרבי יהושע ומיהו לכתחלה צריך לכוין לקרות ק"ש עם הגן החמה כמו שהיו הסופרים עושים : לא הפסיד כלומר לא הפסיד מלבדך לפניה ולאחריה אלא אף על פי שצברה עונתה קורא ומברך לפניה ולאחריה : כאלו הקורא בתורה : אף על פי שלא יצא ידי חובת קריאת שמע בעונתה יש לו קבול שכר בקורא בתורה : ג' יטו : על לדיהם דכתיב בשכנך דרך שכיבה : יעמדו : דכתיב ובקומך דרך קימה : כדרכו : בין בקימה בין בשינה בין בשכיבה בין בהליכה : כדי היית ראוי היית ליהרג ואם היית מת היית מתחייב בנפשך : ד' שתי לפניו יוצר אור והאבה : ואחת לאחריה : אמת ויציב : ובערב מברך שתי לפניו מעריב ערבים והאבה עולם ושתי לאחריה אמת ואמונה והשכיבו : אחת ארוכה ואחת וקצרה :

אשתי שלפניה קאי יוצר אור ארוכה שפותחת בברוך וחותמת בברוך וכן מעריב ערבים : אבה קצרה שחותמת בברוך ואינו פותחת בברוך : לחתום : בברוך : שלא לחתום : כגון ברכת הסירות וברכת המנוח : ה' מזכירין יציאת מצרים בלילות : פרשת לילית אומרים אותה בק"ש של ערבית ואף על פי שאין לילה זמן לילית : דכתיב וראיתם אותו פרט לכסות לילה אומרים אותה בלילה מפני יציאת מצרים שבה : כבן שבעים שנה : הייתי נראה זקן ולא זקן ממש אלא שהלבינו שערותיו יום שמונו אותו נשיא כדי שיראה זקן וראוי לנשיאות ואותו היום דרש בן זומא

ג בשעה שבני אדם וכו' בית הלל מביאין ראיה מכאן ובבית הלל כלומר כפי שיזמן לאדם שלא יתכוין לא בשכיבה ולא בקימה וצ"ש אומרים שלא צ"א ובבית הלל בדרך אלא למדנו שכל העוסק במצוה פטור מק"ש כלומר שכל זמן שפסוק מהלך בדרך ואינו עוסק במצוה אחר חייב בקריאת שמע אבל כשתעסק בצלוה וכו' וכן דברי הכל העוסק במצוה וכו' ועיין בספרות הר"ב פ"ב משנה ה' ולכך אמרו ב"ה דאם כן הוא מצוה שבלכתו בדרך קורא ק"ש : הרמב"ם : וכו' וטעם סופר כמו שאני עתיד להעתיק במשנה ז' פרק ז' דפאה וע"ש :

ד בשחר הכא דמייירי בברכות דלא כתיבי בקרא ניהא ליה למקט ברישא דשחר כדאשכחן בתמיד דכתיב בקר בתחלה אבל בריש פרקין דמייירי בק"ש דקאי אקרא

נקט ברישא דערבית כמ"ש שם תוספת דלעיל : ושתיים לאחריה : לשון רש"י בלתיא בירושלמי ז' ברכות הללו על שם שבע ביום הללתיך (הה"ל ב"ק פ"ט) עכ"ל ויראו עינינו לא חשיב דתקנה אחרת היא : תוספת דריש פרקין : להאריך אינו רשאי לקצר : לפירוש הר"ב והרמב"ם צארכה וקצרה : ה"פ להאריך לחתום : אינו רשאי לקצר שלא לפתוח : לקצר שלא לפתוח : אינו רשאי להאריך לפתוח והדר תני לחתום וכו' ולשון בעל כסף משנה בתחלת הלכות קריאת שמע פירש המשנה לדעת הרמב"ם להאריך כלומר להתחיל ולחתום בברוך אינו רשאי לקצר כלומר שלא להתחיל או שלא לחתום : מקום שאמרו לקצר שם למד דארוך וקצר בתפילה נמי מישך שייכי ולכך כלליהו כמדא וזהו אמר רבי יודן מטבע קצר פותח בברוך ואינו חותם : מטבע ארוך פותח וחותם : ה' מזכירין יציאת מצרים שייכי למידק אמאי לא תני וזכרון כדדייקנן במשנה ז' סוף ד' דר"ה גבי השני מהק"ש וי"ל כיון שעיקר הכרעה במצות לילית ועל ידיה וזכרון יציאת מצרים שייך בכיר לישנא דמזכירין שעל ידי פרשת לילית מזכירין יציאת מצרים : כבן שבעים שנה : פירש הר"ב שהלבינו שערותיו וכו' כדי שיראה זקן וראוי לנשיאות : הכי איתא בהש"ס פרק תפלת השחר : זכ"ל דרבנא קאמר ולא זכרתי עד וכו' כלומר דאף על פי שהיה הכס מוכנג וראוי לנשיאות : מלך הכתמו שהרי)

א י"א
ב י"ב
ג י"ג
ד י"ד
ה י"ה
ו י"ו
ז י"ז
ח י"ח
ט י"ט
י כ'
יא כ"א
יב כ"ב
יג כ"ג
יד כ"ד
טו כ"ה
טז כ"ו
יז כ"ז
יח כ"ח
יט כ"ט
כ ל'
כא ל"א
כב ל"ב
כג ל"ג
כד ל"ד
כה ל"ה
כו ל"ו
כז ל"ז
כח ל"ח
כט ל"ט
ל' מ'
לא מ"א
לב מ"ב
לג מ"ג
לד מ"ד
לה מ"ה
לו מ"ו
לז מ"ז
לח מ"ח
לט מ"ט
מ נ'
מא נ"א
מב נ"ב
מג נ"ג
מד נ"ד
מה נ"ה
מו נ"ו
מז נ"ז
מח נ"ח
מט נ"ט
נ ס'
נא ס"א
נב ס"ב
נג ס"ג
נד ס"ד
נה ס"ה
נו ס"ו
נז ס"ז
נח ס"ח
נט ס"ט
ס ע'
סא ע"א
סב ע"ב
סג ע"ג
סד ע"ד
סה ע"ה
סו ע"ו
סז ע"ז
סח ע"ח
סט ע"ט
ע פ'
עא פ"א
עב פ"ב
עג פ"ג
עד פ"ד
עה פ"ה
עו פ"ו
עז פ"ז
עח פ"ח
עט פ"ט
פ ק'
פא ק"א
פב ק"ב
פג ק"ג
פד ק"ד
פה ק"ה
פו ק"ו
פז ק"ז
פח ק"ח
פט ק"ט
ק ר'
קא ר"א
קב ר"ב
קג ר"ג
קד ר"ד
קה ר"ה
קו ר"ו
קז ר"ז
קח ר"ח
קט ר"ט
ר ש'
רא ש"א
רב ש"ב
רג ש"ג
רד ש"ד
רה ש"ה
רו ש"ו
רז ש"ז
רח ש"ח
רט ש"ט
ש ת'
שא ת"א
שב ת"ב
שג ת"ג
שד ת"ד
שה ת"ה
שו ת"ו
שז ת"ז
שח ת"ח
שט ת"ט
ת י'
תא י"א
תב י"ב
תג י"ג
תד י"ד
תה י"ה
תו י"ו
תז י"ז
תח י"ח
תט י"ט
י י'
יא י"א
יב י"ב
יג י"ג
יד י"ד
יה י"ה
יו י"ו
יז י"ז
יח י"ח
יט י"ט
כ כ'
כא כ"א
כב כ"ב
כג כ"ג
כד כ"ד
כה כ"ה
כו כ"ו
כז כ"ז
כח כ"ח
כט כ"ט
ל ל'
לא ל"א
לב ל"ב
לג ל"ג
לד ל"ד
לה ל"ה
לו ל"ו
לז ל"ז
לח ל"ח
לט ל"ט
מ מ'
מא מ"א
מב מ"ב
מג מ"ג
מד מ"ד
מה מ"ה
מו מ"ו
מז מ"ז
מח מ"ח
מט מ"ט
נ נ'
נא נ"א
נב נ"ב
נג נ"ג
נד נ"ד
נה נ"ה
נו נ"ו
נז נ"ז
נח נ"ח
נט נ"ט
ס ס'
סא ס"א
סב ס"ב
סג ס"ג
סד ס"ד
סה ס"ה
סו ס"ו
סז ס"ז
סח ס"ח
סט ס"ט
ע ע'
עא ע"א
עב ע"ב
עג ע"ג
עד ע"ד
עה ע"ה
עו ע"ו
עז ע"ז
עח ע"ח
עט ע"ט
פ פ'
פא פ"א
פב פ"ב
פג פ"ג
פד פ"ד
פה פ"ה
פו פ"ו
פז פ"ז
פח פ"ח
פט פ"ט
ק ק'
קא ק"א
קב ק"ב
קג ק"ג
קד ק"ד
קה ק"ה
קו ק"ו
קז ק"ז
קח ק"ח
קט ק"ט
ר ר'
רא ר"א
רב ר"ב
רג ר"ג
רד ר"ד
רה ר"ה
רו ר"ו
רז ר"ז
רח ר"ח
רט ר"ט
ש ש'
שא ש"א
שב ש"ב
שג ש"ג
שד ש"ד
שה ש"ה
שו ש"ו
שז ש"ז
שח ש"ח
שט ש"ט
ת ת'
תא ת"א
תב ת"ב
תג ת"ג
תד ת"ד
תה ת"ה
תו ת"ו
תז ת"ז
תח ת"ח
תט ת"ט
י י'
יא י"א
יב י"ב
יג י"ג
יד י"ד
יה י"ה
יו י"ו
יז י"ז
יח י"ח
יט י"ט
כ כ'
כא כ"א
כב כ"ב
כג כ"ג
כד כ"ד
כה כ"ה
כו כ"ו
כז כ"ז
כח כ"ח
כט כ"ט
ל ל'
לא ל"א
לב ל"ב
לג ל"ג
לד ל"ד
לה ל"ה
לו ל"ו
לז ל"ז
לח ל"ח
לט ל"ט
מ מ'
מא מ"א
מב מ"ב
מג מ"ג
מד מ"ד
מה מ"ה
מו מ"ו
מז מ"ז
מח מ"ח
מט מ"ט
נ נ'
נא נ"א
נב נ"ב
נג נ"ג
נד נ"ד
נה נ"ה
נו נ"ו
נז נ"ז
נח נ"ח
נט נ"ט
ס ס'
סא ס"א
סב ס"ב
סג ס"ג
סד ס"ד
סה ס"ה
סו ס"ו
סז ס"ז
סח ס"ח
סט ס"ט
ע ע'
עא ע"א
עב ע"ב
עג ע"ג
עד ע"ד
עה ע"ה
עו ע"ו
עז ע"ז
עח ע"ח
עט ע"ט
פ פ'
פא פ"א
פב פ"ב
פג פ"ג
פד פ"ד
פה פ"ה
פו פ"ו
פז פ"ז
פח פ"ח
פט פ"ט
ק ק'
קא ק"א
קב ק"ב
קג ק"ג
קד ק"ד
קה ק"ה
קו ק"ו
קז ק"ז
קח ק"ח
קט ק"ט
ר ר'
רא ר"א
רב ר"ב
רג ר"ג
רד ר"ד
רה ר"ה
רו ר"ו
רז ר"ז
רח ר"ח
רט ר"ט
ש ש'
שא ש"א
שב ש"ב
שג ש"ג
שד ש"ד
שה ש"ה
שו ש"ו
שז ש"ז
שח ש"ח
שט ש"ט
ת ת'
תא ת"א
תב ת"ב
תג ת"ג
תד ת"ד
תה ת"ה
תו ת"ו
תז ת"ז
תח ת"ח
תט ת"ט
י י'
יא י"א
יב י"ב
יג י"ג
יד י"ד
יה י"ה
יו י"ו
יז י"ז
יח י"ח
יט י"ט
כ כ'
כא כ"א
כב כ"ב
כג כ"ג
כד כ"ד
כה כ"ה
כו כ"ו
כז כ"ז
כח כ"ח
כט כ"ט
ל ל'
לא ל"א
לב ל"ב
לג ל"ג
לד ל"ד
לה ל"ה
לו ל"ו
לז ל"ז
לח ל"ח
לט ל"ט
מ מ'
מא מ"א
מב מ"ב
מג מ"ג
מד מ"ד
מה מ"ה
מו מ"ו
מז מ"ז
מח מ"ח
מט מ"ט
נ נ'
נא נ"א
נב נ"ב
נג נ"ג
נד נ"ד
נה נ"ה
נו נ"ו
נז נ"ז
נח נ"ח
נט נ"ט
ס ס'
סא ס"א
סב ס"ב
סג ס"ג
סד ס"ד
סה ס"ה
סו ס"ו
סז ס"ז
סח ס"ח
סט ס"ט
ע ע'
עא ע"א
עב ע"ב
עג ע"ג
עד ע"ד
עה ע"ה
עו ע"ו
עז ע"ז
עח ע"ח
עט ע"ט
פ פ'
פא פ"א
פב פ"ב
פג פ"ג
פד פ"ד
פה פ"ה
פו פ"ו
פז פ"ז
פח פ"ח
פט פ"ט
ק ק'
קא ק"א
קב ק"ב
קג ק"ג
קד ק"ד
קה ק"ה
קו ק"ו
קז ק"ז
קח ק"ח
קט ק"ט
ר ר'
רא ר"א
רב ר"ב
רג ר"ג
רד ר"ד
רה ר"ה
רו ר"ו
רז ר"ז
רח ר"ח
רט ר"ט
ש ש'
שא ש"א
שב ש"ב
שג ש"ג
שד ש"ד
שה ש"ה
שו ש"ו
שז ש"ז
שח ש"ח
שט ש"ט
ת ת'
תא ת"א
תב ת"ב
תג ת"ג
תד ת"ד
תה ת"ה
תו ת"ו
תז ת"ז
תח ת"ח
תט ת"ט
י י'
יא י"א
יב י"ב
יג י"ג
יד י"ד
יה י"ה
יו י"ו
יז י"ז
יח י"ח
יט י"ט
כ כ'
כא כ"א
כב כ"ב
כג כ"ג
כד כ"ד
כה כ"ה
כו כ"ו
כז כ"ז
כח כ"ח
כט כ"ט
ל ל'
לא ל"א
לב ל"ב
לג ל"ג
לד ל"ד
לה ל"ה
לו ל"ו
לז ל"ז
לח ל"ח
לט ל"ט
מ מ'
מא מ"א
מב מ"ב
מג מ"ג
מד מ"ד
מה מ"ה
מו מ"ו
מז מ"ז
מח מ"ח
מט מ"ט
נ נ'
נא נ"א
נב נ"ב
נג נ"ג
נד נ"ד
נה נ"ה
נו נ"ו
נז נ"ז
נח נ"ח
נט נ"ט
ס ס'
סא ס"א
סב ס"ב
סג ס"ג
סד ס"ד
סה ס"ה
סו ס"ו
סז ס"ז
סח ס"ח
סט ס"ט
ע ע'
עא ע"א
עב ע"ב
עג ע"ג
עד ע"ד
עה ע"ה
עו ע"ו
עז ע"ז
עח ע"ח
עט ע"ט
פ פ'
פא פ"א
פב פ"ב
פג פ"ג
פד פ"ד
פה פ"ה
פו פ"ו
פז פ"ז
פח פ"ח
פט פ"ט
ק ק'
קא ק"א
קב ק"ב
קג ק"ג
קד ק"ד
קה ק"ה
קו ק"ו
קז ק"ז
קח ק"ח
קט ק"ט
ר ר'
רא ר"א
רב ר"ב
רג ר"ג
רד ר"ד
רה ר"ה
רו ר"ו
רז ר"ז
רח ר"ח
רט ר"ט
ש ש'
שא ש"א
שב ש"ב
שג ש"ג
שד ש"ד
שה ש"ה
שו ש"ו
שז ש"ז
שח ש"ח
שט ש"ט
ת ת'
תא ת"א
תב ת"ב
תג ת"ג
תד ת"ד
תה ת"ה
תו ת"ו
תז ת"ז
תח ת"ח
תט ת"ט
י י'
יא י"א
יב י"ב
יג י"ג
יד י"ד
יה י"ה
יו י"ו
יז י"ז
יח י"ח
יט י"ט
כ כ'
כא כ"א
כב כ"ב
כג כ"ג
כד כ"ד
כה כ"ה
כו כ"ו
כז כ"ז
כח כ"ח
כט כ"ט
ל ל'
לא ל"א
לב ל"ב
לג ל"ג
לד ל"ד
לה ל"ה
לו ל"ו
לז ל"ז
לח ל"ח
לט ל"ט
מ מ'
מא מ"א
מב מ"ב
מג מ"ג
מד מ"ד
מה מ"ה
מו מ"ו
מז מ"ז
מח מ"ח
מט מ"ט
נ נ'
נא נ"א
נב נ"ב
נג נ"ג
נד נ"ד
נה נ"ה
נו נ"ו
נז נ"ז
נח נ"ח
נט נ"ט
ס ס'
סא ס"א
סב ס"ב
סג ס"ג
סד ס"ד
סה ס"ה
סו ס"ו
סז ס"ז
סח ס"ח
סט ס"ט
ע ע'
עא ע"א
עב ע"ב
עג ע"ג
עד ע"ד
עה ע"ה
עו ע"ו
עז ע"ז
עח ע"ח
עט ע"ט
פ פ'
פא פ"א
פב פ"ב
פג פ"ג
פד פ"ד
פה פ"ה
פו פ"ו
פז פ"ז
פח פ"ח
פט פ"ט
ק ק'
קא ק"א
קב ק"ב
קג ק"ג
קד ק"ד
קה ק"ה
קו ק"ו
קז ק"ז
קח ק"ח
קט ק"ט
ר ר'
רא ר"א
רב ר"ב
רג ר"ג
רד ר"ד
רה ר"ה
רו ר"ו
רז ר"ז
רח ר"ח
רט ר"ט
ש ש'
שא ש"א
שב ש"ב
שג ש"ג
שד ש"ד
שה ש"ה
שו ש"ו
שז ש"ז
שח ש"ח
שט ש"ט
ת ת'
תא ת"א
תב ת"ב
תג ת"ג
תד ת"ד
תה ת"ה
תו ת"ו
תז ת"ז
תח ת"ח
תט ת"ט
י י'
יא י"א
יב י"ב
יג י"ג
יד י"ד
יה י"ה
יו י"ו
יז י"ז
יח י"ח
יט י"ט
כ כ'
כא כ"א
כב כ"ב
כג כ"ג
כד כ"ד
כה כ"ה
כו כ"ו
כז כ"ז
כח כ"ח
כט כ"ט
ל ל'
לא ל"א
לב ל"ב
לג ל"ג
לד ל"ד
לה ל"ה
לו ל"ו
לז ל"ז
לח ל"ח
לט ל"ט
מ מ'
מא מ"א
מב מ"ב
מג מ"ג
מד מ"ד
מה מ"ה
מו מ"ו
מז מ"ז
מח מ"ח
מט מ"ט
נ נ'
נא נ"א
נב נ"ב
נג נ"ג
נד נ"ד
נה נ"ה
נו נ"ו
נז נ"ז
נח נ"ח
נט נ"ט
ס ס'
סא ס"א
סב ס"ב
סג ס"ג
סד ס"ד
סה ס"ה
סו ס"ו
סז ס"ז
סח ס"ח
סט ס"ט
ע ע'
עא ע"א
עב ע"ב
עג ע"ג
עד ע"ד
עה ע"ה
עו ע"ו
עז ע"ז
עח ע"ח
עט ע"ט
פ פ'
פא פ"א
פב פ"ב
פג פ"ג
פד פ"ד
פה פ"ה
פו פ"ו
פז פ"ז
פח פ"ח
פט פ"ט
ק ק'
קא ק"א
קב ק"ב
קג ק"ג
קד ק"ד
קה ק"ה
קו ק"ו
קז ק"ז
קח ק"ח
קט ק"ט
ר ר'
רא ר"א
רב ר"ב
רג ר"ג
רד ר"ד
רה ר"ה
רו ר"ו
רז ר"ז
רח ר"ח
רט ר"ט
ש ש'
שא ש"א
שב ש"ב
שג ש"ג
שד ש"ד
שה ש"ה
שו ש"ו
שז ש"ז
שח ש"ח
שט ש"ט
ת ת'
תא ת"א
תב ת"ב
תג ת"ג
תד ת"ד
תה ת"ה
תו ת"ו
תז ת"ז
תח ת"ח
תט ת"ט
י י'
יא י"א
יב י"ב
יג י"ג
יד י"ד
יה י"ה
יו י"ו
יז י"ז
יח י"ח
יט י"ט
כ כ'
כא כ"א
כב כ"ב
כג כ"ג
כד כ"ד
כה כ"ה
כו כ"ו
כז כ"ז
כח כ"ח
כט כ"ט
ל ל'
לא ל"א
לב ל"ב
לג ל"ג
לד ל"ד
לה ל"ה
לו ל"ו
לז ל"ז
לח ל"ח
לט ל"ט
מ מ'
מא מ"א
מב מ"ב
מג מ"ג
מד מ"ד
מה מ"ה
מו מ"ו
מז מ"ז
מח מ"ח
מט מ"ט
נ נ'
נא נ"א
נב נ"ב
נג נ"ג
נד נ"ד
נה נ"ה
נו נ"ו
נז נ"ז
נח נ"ח
נט נ"ט
ס ס'
סא ס"א
סב ס"ב
סג ס"ג
סד ס"ד
סה ס"ה
סו ס"ו
סז ס"ז
סח ס"ח
סט ס"ט
ע ע'
עא ע"א
עב ע"ב
עג ע"ג
עד ע"ד
עה ע"ה
עו ע"ו
עז ע"ז
עח ע"ח
עט ע"ט
פ פ'
פא פ"א
פב פ"ב
פג פ"ג
פד פ"ד
פה פ"ה
פו פ"ו
פז פ"ז
פח פ"ח
פט פ"ט
ק ק'
קא ק"א
קב ק"ב
קג ק"ג
קד ק"ד
קה ק"ה
קו ק"ו
קז ק"ז
קח ק"ח
קט ק"ט
ר ר'
רא ר"א
רב ר"ב
רג ר"ג
רד ר"ד
רה ר"ה
רו ר"ו
רז ר"ז
רח ר"ח
רט ר"ט
ש ש'
שא ש"א
שב ש"ב
שג ש"ג
שד ש"ד
שה ש"ה
שו ש"ו
שז ש"ז
שח ש"ח
שט ש"ט
ת ת'
תא ת"א
תב ת"ב
תג ת"ג
תד ת"ד
תה ת"ה
תו ת"ו
תז ת"ז
תח ת"ח
תט ת"ט
י י'
יא י"א
יב י"ב
יג י"ג
יד י"ד
יה י"ה
יו י"ו
יז י"ז
יח י"ח
יט י"ט
כ כ'
כא כ"א
כב כ"ב
כג כ"ג
כד כ"ד
כה כ"ה
כו כ"ו
כז כ"ז
כח כ"ח
כט כ"ט
ל ל'
לא ל"א
לב ל"ב
לג ל"ג
לד ל"ד
לה ל"ה
לו ל"ו
לז ל"ז
לח ל"ח
לט ל"ט
מ מ'
מא מ"א
מב מ"ב
מג מ"ג
מד מ"ד
מה מ"ה
מו מ"ו
מז מ"ז
מח מ"ח
מט מ"ט
נ נ'
נא נ"א
נב נ"ב
נג נ"ג
נד נ"ד
נה נ"ה
נו נ"ו
נז נ"ז
נח נ"ח
נט נ"ט
ס ס'
סא ס"א
סב ס"ב
סג ס"ג
סד ס"ד
סה ס"ה
סו ס"ו
סז ס"ז
סח ס"ח
סט ס"ט
ע ע'
עא ע"א
עב ע"ב
עג ע"ג
עד ע"ד
עה ע"ה
עו ע"ו
עז ע"ז
עח ע"ח
עט ע"ט
פ פ'
פא פ"א
פב פ"ב
פג פ"ג
פד פ"ד
פה פ"ה
פו פ"ו
פז פ"ז
פח פ"ח
פט פ"ט
ק ק'
קא ק"א
קב ק"ב
קג ק"ג
קד ק"ד
קה ק"ה
קו ק"ו
קז ק"ז
קח ק"ח
קט ק"ט
ר ר'
רא ר"א
רב ר"ב
רג ר"ג
רד ר"ד
רה ר"ה
רו ר"ו
רז ר"ז
רח ר"ח
רט ר"ט
ש ש'
שא ש"א
שב ש"ב
שג ש"ג
שד ש"ד
שה ש"ה
שו ש"ו
שז ש"ז
שח ש"ח
שט ש"ט
ת ת'
תא ת"א
תב ת"ב
תג ת"ג
תד ת"ד
תה ת"ה
תו ת"ו
תז ת"ז
תח ת"ח
תט ת"ט
י י'
יא י"א
יב י"ב
יג י"ג
יד י"ד
יה י"ה
יו י"ו
יז י"ז
יח י"ח
יט י"ט
כ כ'
כא כ"א
כב כ"ב
כג כ"ג
כד כ"ד
כה כ"ה
כו כ"ו
כז כ"ז
כח כ"ח
כט כ"ט
ל ל'
לא ל"א
לב ל"ב
לג ל"ג
לד ל"ד
לה ל"ה
לו ל"ו
לז ל"ז
לח ל"ח
לט ל"ט
מ מ'
מא מ"א
מב מ"ב
מג מ"ג
מד מ"ד
מה מ"ה
מו מ"ו
מז מ"ז
מח מ"ח
מט מ"ט
נ נ'
נא נ"א
נב נ"ב
נג נ"ג
נד נ"ד
נה נ"ה
נו נ"ו
נז נ"ז
נח נ"ח
נט נ"ט
ס ס'
סא ס"א
סב ס"ב
סג ס"ג
סד ס"ד
סה ס"ה
סו ס"ו
סז ס"ז
סח ס"ח
סט ס"ט
ע ע'
עא ע"א
עב ע"ב
עג ע"ג
עד ע"ד
עה ע"ה
עו ע"ו
עז ע"ז
עח ע"ח
עט ע"ט
פ פ'
פא פ"א
פב פ"ב
פג פ"ג
פד פ"ד
פה פ"ה
פו פ"ו
פז פ"ז
פח פ"ח
פט פ"ט
ק ק'
קא ק"א
קב ק"ב
קג ק"ג
קד ק"ד
קה ק"ה
קו ק"ו
קז ק"ז
קח ק"ח
קט ק"ט
ר ר'
רא ר"א
רב ר"ב
רג ר"ג
רד ר"ד
רה ר"ה
רו ר"ו
רז ר"ז
רח ר"ח
רט ר"ט
ש ש'
שא ש"א
שב ש"ב
שג ש"ג
שד ש"ד
שה ש"ה
שו ש"ו
שז ש"ז
שח ש"ח
שט ש"ט
ת ת'
תא ת"א
תב ת"ב
תג ת"ג
תד ת"ד
תה ת"ה
תו ת"ו
תז ת"ז
תח ת"ח
תט ת"ט
י י'
יא י"א
יב י"ב
יג י"ג
יד י"ד
יה י"ה
יו י"ו
יז י"ז
יח י"ח
יט י"ט
כ כ'
כא כ"א
כב כ"ב
כג כ"ג
כד כ"ד
כה כ"ה
כו כ"ו
כז כ"ז
כח כ"ח
כט כ"ט
ל ל'
לא ל"א
לב ל"ב
לג ל"ג
לד ל"ד
לה ל"ה
לו ל"ו
לז ל"ז
לח ל"ח
לט ל"ט
מ מ'
מא מ"א
מב מ"ב
מג מ"ג
מד מ"ד
מה מ"ה
מו מ"ו
מז מ"ז
מח מ"ח
מט מ"ט
נ נ'
נא נ"א
נב נ"ב
נג נ"ג
נד נ"ד
נה נ"ה
נו נ"ו
נז נ"ז
נח נ"ח
נט נ"ט
ס ס'
סא ס"א
סב ס"ב
סג ס"ג
סד ס"ד
סה ס"ה
סו ס"ו
סז ס"ז
סח ס"ח
סט ס"ט
ע ע'
עא ע"א
עב ע"ב
עג ע"ג
עד ע"ד
עה ע"ה
עו ע"ו
עז ע"ז
עח ע"ח
עט ע"ט
פ פ'
פא פ"א
פב פ"ב
פג פ"ג
פד פ"ד
פה פ"ה
פו פ"ו
פז פ"ז
פח פ"ח
פט פ"ט
ק ק'
קא ק"א
קב ק"ב
קג ק"ג
קד ק"ד
קה ק"ה
קו ק"ו
קז ק"ז
קח ק"ח
קט ק"ט
ר ר'
רא ר"א
רב ר"ב
רג ר"ג
רד ר"ד
רה ר"ה
רו ר"ו
רז ר"ז
רח ר"ח
רט ר"ט
ש ש'
שא ש"א
שב ש"ב
שג ש"ג
שד ש"ד
שה ש"ה
שו ש"ו
שז ש"ז
שח ש"ח
שט ש"ט
ת ת'
תא ת"א
תב ת"ב
תג ת"ג
תד ת"ד
תה ת"ה
תו ת"ו
תז ת"ז
תח ת"ח
תט ת"ט
י י'
יא י"א
יב י"ב
יג י"ג
יד י"ד
יה י"ה
יו י"ו
יז י"ז
יח י"ח
יט י"ט
כ כ'
כא כ"א
כב כ"ב
כג כ"ג
כד כ"ד
כה כ"ה
כו כ"ו
כז כ"ז
כח כ"ח
כט כ"ט
ל ל'
לא ל"א
לב ל"ב
לג ל"ג
לד ל"ד
לה ל"ה
לו ל"ו
לז ל"ז
לח ל"ח
לט ל"ט
מ מ'
מא מ"א
מב מ"ב
מג מ"ג
מד מ"ד
מה מ"ה
מו מ"ו
מז מ"ז
מח מ"ח
מט מ"ט
נ נ'
נא נ"א
נב נ"ב
נג נ"ג
נד נ"ד
נה נ"ה
נו נ"ו
נז נ"ז
נח נ"ח
נט נ"ט
ס ס'
סא ס"א
סב ס"ב
סג ס"ג
סד ס"ד
סה ס"ה
סו ס"ו
סז ס"ז
סח ס"ח
סט ס"ט
ע ע'
עא ע"א
עב ע"ב
עג ע"ג
עד ע"ד
עה ע"ה
עו ע"ו
עז ע"ז
עח ע"ח
עט ע"ט
פ פ'
פא פ"א
פב פ"ב
פג פ"ג
פד פ"ד
פה פ"ה
פו פ"ו
פז פ"ז
פח פ"ח
פט פ"ט
ק ק'
קא ק"א
קב ק"ב
קג ק"ג
קד ק"ד
קה ק"ה
קו ק"ו
קז ק"ז
קח ק"ח
קט ק"ט
ר ר'
רא ר"א
רב ר"ב
רג ר"ג
רד ר"ד
רה ר"ה
רו ר"ו
רז ר"ז
רח ר"ח
רט ר"ט
ש ש'
שא ש"א
שב ש"ב
שג ש"ג
שד ש"ד
שה ש"ה
שו ש"ו
שז ש"ז
שח ש"ח
שט ש"ט
ת ת'
תא ת"א
תב ת"ב
תג ת"ג
תד ת"ד
תה ת"ה
תו ת"ו
תז ת"ז
תח ת"ח
תט ת"ט
י י'
יא י"א
יב י"ב
יג י"ג
יד י"ד
יה י"ה
יו י"ו
יז י"ז
יח י"ח
יט י"ט
כ כ'
כא כ"א
כב כ"ב
כג כ"ג
כד כ"ד
כה כ"ה
כו כ"ו
כז כ"ז
כח כ"ח
כט כ"ט
ל ל'
לא ל"א
לב ל"ב
לג ל"ג
לד ל"ד
לה ל"ה
לו ל"ו
לז ל"ז
לח ל"ח
לט ל"ט
מ מ'
מא מ"א
מב מ"ב
מג מ"ג
מד מ"ד
מה מ"ה
מו מ"ו
מז מ"ז
מח מ"ח
מט מ"ט
נ נ'
נא נ"א
נב נ"ב
נג נ"ג
נד נ"ד
נה נ"ה
נו נ"ו
נז נ"ז
נח נ"ח
נט נ"ט
ס ס'
סא ס"א
סב ס"ב
סג ס"ג
סד ס"ד
סה ס"ה
סו ס"ו
סז ס"ז
סח ס"ח
סט ס"ט
ע ע'
עא ע"א
עב ע"ב
עג ע"ג
עד ע"ד
עה ע"ה
עו ע"ו
עז ע"ז
עח ע"ח
עט ע"ט
פ פ'
פא פ"א
פב פ"ב
פג פ"ג
פד פ"ד
פה פ"ה
פו פ"ו
פז פ"ז
פח פ"ח
פט פ"ט
ק ק'
קא ק"א
קב ק"ב
קג ק"ג
קד ק"ד
קה ק"ה
קו ק"ו
קז ק"ז
קח ק"ח
קט ק"ט
ר ר'
רא ר"א
רב ר"ב
רג ר"ג
רד ר"ד
רה ר"ה
רו ר"ו
רז ר"ז
רח ר"ח
רט ר"ט
ש ש'
שא ש"א
שב ש"ב
שג ש"ג
שד ש"ד
שה ש"ה
שו ש"ו
שז ש"ז
שח ש"ח
שט ש"ט
ת ת'
תא ת"א
תב ת

שהרי זכה לנס אפני כן אפי' הני בזה לא זכיתי עד וכו' וכיולא
 בזה דברי הרמב"ם אלא שכתב שאינם קרה לו השיבה מלד
 שהרבה לשנות וללמוד ולקרוא יום ולילה עד שמשש כמו
 ונרקה בו שיבה וכו' ואמר אע"פ שהשתדלתי והתחברתי עס

א יג' ר"ס כ"ה
 ח"י פ"ט ה"ה
 ק"ס ס"ט ע"ה
 ס ס"ז ע"ה
 ב ט"ו ע"ה
 טו ט"ז ע"ה
 ס"ט ע"ה
 ס"ט ע"ה

שנה ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים
 בלילות עד שדרשה בן זומא שנא' (ובר' ו)
 למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים
 כל ימי חיך ימי חיך הימים כל ימי חיך
 הלילות וחכ"א ימי חיך העולם הזה כל ימי
 חיך לדהביא לימות המשיח :

פרק ב היה קורא בתורה והגיע זמן
 המקראם כיון לכו יצאו לאר
 לא יצא בפרקים שואל מפני הכבוד
 ומשיבו באמצע שואל מפני היראה ומשיבו
 דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר באמצע
 שואל מפני היראה ומשיבו מפני הכבוד
 בפרקים שואל מפני הכבוד ומשיבו שרלוס
 לכל אדם : **ב** 'א' הן בין הפרקים בין ברכה
 ראשונה לשניה בין שניה לשמע ובין שמע
 לוהיה אם שמע בין והיה

אנשי החכמה עד שפנתי ע"י כן
 כבן שבעים שנה לא זכיתי וכו'
 עכ"ל ר"ה לקרב הענין אל
 הטב' ושלא היה זה הנס שהזכירו
 חו"ל בדבר היוצא מן הדיקט
 ודעתו בכיולא בזה ודעת
 אחרים תמלא בס"ד במשנה'
 פרק ה' ממסכת אבות :

ולא זכיתי פירש הר"ב
 לא נצחתי גם בערוך
 ש"מ כן ובהש"ס תניא אמר
 להו בן זומא לתכמים וכו'
 מזכירין יציאת מצרים לימות
 המשיח והלא כבר נאמר
 (ירמיה כ"ג) הנה ימים באים
 פאס ה' ולא יאמר עוד סי
 ה' אשר העלה את בני ישראל
 מארץ מצרים כי אס ח' ה'
 אשר העלה וגומר אמרו ליה
 לא שתעקר יציאת מצרים
 ממקומה אלא שתהא שגבד

מלכות עיקר ויציאת מצרים סמל לו וכו' כיולא זו אמה
 אומר (בראשית ר"ה) ולא יקרא עוד שמך יעקב כי אס
 ישראל וכו' ומנינו שקראו אחר כך יעקב וכו' ולפי
 דפסטיה דקרא דהנה ימים יגו' משמע כבן זומא בזה
 נאסם דאף על גב דמסנו ליה רבנן שניא בעלמא היא
 ולא סמכינן עליה דשאגי קרא דיעקב דהתם הדריה קרא
 בפירוש כך נראה לי ור"ה לדברי מן המכילתא

זומא מקרא זה : ולא זכיתי לא נצחתי לתכמים ודומה לו ב"ס
 ב"ס ננות כותים בהא זככו ר' לעזר לרבנן כלומר נאסם :
פרק ב היה קורא בתורה פרשת ק"ש : והגיע זמן
 ק"ש אס כיון לכו יצא לדברי האומר מצות
 זריכות כונה לריד לפרש אס כיון

לכו שיהא מתכוין לנצח ידי
 חובתו והאומר מצות אין זריכות
 כונה מפרש אס כיון לכו
 לקרות כנקודתן וכהלכתן
 לאפוקי קרא להגיע שאינו
 קורא התיבות כנקודתן אלא
 קורא כתיבתן כדי להבין
 במסרות ויתרות דבקריאה כו
 לא יצא ואנן קיימא לן כמאן
 דאמר מצות זריכות כונה :
 בספרים לקמן במתניתין מפרש
 מה הם הפרקים : שאל מפני
 הכבוד שאל בשלוס אדם ככבד
 שראוי להקדים לו שלום כגון
 אביו או רבו או שגדול מחנו
 בחכמה : ומשיבו ואין לריד לומר
 שמשני להם שלום אס הקדומו
 לו : ובאמצע הפרק שאל
 מפני היראה אס שבא ירא
 מפניו שמה ירבהו ואין לריד

לומר שמשני לו שלום אבל מפני הכבוד לא : רבי
 יוחנן אומר באמצע הפרק שאל בשלוס מי שהוא
 ירא ממנו ומשיבו שלום למי שמוטל עליו לכבדו : ומשיבו
 שלום לכל אדם שהקדים לו שלום והלכה כרבי יהודה וכל
 מקום שאסור להפסיק כך אסור לדבר בלשון הקודש כמו
 בשאר

שהבא בילקוט פרשת בא שלא הביא לדברי חכמים שהשיבו לא שתעקר וכו' ומה הטעם דבחר פסטיה דקרא אוליגן
 ורבי לא סידר במשנה אלא התחלת הויכוח שבין בן זומא לתכמים בלבד אבל אין נראה לומר שרבי אלעזר בן עזריה לא שמע
 מאמר ותכמים יאמרו דאס כן אין כאן יצוא כיון שאין חולק ועיין לקמן והרמב"ם מפרשו לשון זכות שלא זכה לדעת הרמז
 שכתבו בכתוב לחיוב זה וכו' גם בערוך פירש לשון זכות ומ"מ בפרק א' מהלכות קריאת שמע פסק הרמב"ם כבן זומא :
 עד שדרשה בן זומא פירש הר"ב באותו היום שנתמנה וכו' ופירש"י ונראה לי שפירש כן מדאמר בגמרא פרק תפלת השחר
 בו ביום שנתמנה וכו' לא היתה הלכה שהיתה פלויה בבית המדרש שלא פירשוה' וגם מהו ר"ה למ"ש לעיל לדברי חכמים
 כשמעו לרבי אלעזר בן עזריה כיון שכל ההלכות התלויות פירשוהו ראוי שיהיו נאמרים כל הלקי הסותר :

שנאמר למען תזכור וגו' ומפני שפירש יציאת שגורה כפי כל מפני קריאתה ביום בעבור מצות יציאת שנה הלכך הגשיגו
 לקרואה בלילה לנצח בה הזכרת יציאת מצרים בלילה :

פרק ב א כיון לכו וכו' כתב הר"ב ברטנורה ואנן קיימא לן כמאן דאמר מצות זריכות כונה ועיין מה שפכתני
 במשנה י"ד פרק ב' דפוכה :

בפרקים שואל וכו' ומשיבו וכו' פירש הר"ב שאל כו' ובישיבה הקשתי דאמאי לא פירש התנא וליתני הכא שואל בשלוס
 ומשיבו שלום כדעתן בסוף המשנה ומשיבו שלום לכל אדם והשיבו בני מהר"ר שמואל ש"י דבטור י"ד סימן
 ר"מ ורמ"ב דהשואל שלום לרבו אומר לו שלום רבי וכששיבו אומר רבי ומירי ואס כן כל שכן דמפני היראה שיוסיף ולא רצה
 את לא להאריך אבל בכל אדם שאינו לריד לריד להוסיף קתי התנא שלום וכדיל שמועינן מלשון אגב אורחיה דבכל אדם אין
 להוסיף ומשיבו הכבוד והיראה מוסיפין :

לפנת

ובמוזה פירש הר"ב דמ"ד הואיל ואזקז לת"ת פירש
 רש"י דכתיב ולמדתם ונומרו וכתבתם ומ"ש
 הר"ב קת"ל דכתיב למצו ירכבו ימיכם גברי בעי חיי כשי לא
 א תי"פ"ח ע"כ בעי חיי רש"י וגמרא דקידושין . ומיהו הך סברא לא אלימא

א תי"פ"ח ע"כ
 תפלה טו"ט
 י"ג ט"ו ר"ב
 סעי'
 נ חיי"פ"ח ע"כ
 נכוח טו"ט
 א"ל ט"ו קטו
 סעי' ר"ב
 ה חיי"פ"ח ע"כ
 תפלה טו"ט
 א"ל ט"ו קטו
 כ"כ ט"ו חיי"פ"ח ע"כ
 ז חיי"פ"ח ע"כ
 ק"ט ט"ו חיי"פ"ח ע"כ
 ח"ו ט"ו

והייבין בתפלה ובמוזה ובברכת המזון;
 ד בעל קרי מהרהר בלבו ואינו מברך לא
 לפניו ולא לאחריה . ועל המזון מברך
 לאחריו ואינו מברך לפניו . ר' יהודה "אומ'
 מברך לפניו וכל אחריהם: דה' היה עומד
 בתפלה ונוכח שהוא בעל קרי לא יפסיק
 אלא יקצר . ירד לטבול אפי' כול לעלוות
 ולהתכסות ולקרות עד שלא תנץ החמה
 יעלה ויתכסה ויקרא ואם לאו יתכסה במים
 ויקרא . אבל לא יתכסה לא במים הרעים
 ולא במי המשרה עד שיטיל לתוכן מים .
 וכמה ירחיק מהם ומן הצואה ארבע אמות:
 וזב שראה קריו ונדה שפלטה שכבת זרע .
 והמשמשת שראתה נדה

כולו האו למעקר מעטא
 דולמדת את בניכם ולומר
 דנשים חייבות גם בתלמוד תור'
 כך תירצו הסוספות בקידושין
 אדכתי' (רברים ל') כי הוא
 חייך ואימא גברי בעו חיי וכו':
 ד מברך לאחריו . כלומר
 מהרהר לאחריו
 הר"י . ופירש הר"ב דחייבא
 דאורייתא הוא דכתיב ואכלת
 ושבעת וברכת . ועיין משנה
 ח' פרק ו' . ומה שכתב הר"ב
 דבטלוהו לטבולותא . עיין
 בסוף פרקין:
 מברך לפניו ולאחריהם .
 פירש רבינו יונה
 דר"ל כפה ופליג בתרתי . ועיין
 סוף פרקין:
 ה אלא יקצר . פירש הר"ב
 כל ברכה וברכה כלומר פתיחה ופתיחה
 בלבד . ופי' במשנה ב' פרק ד' והשפ"ב מחלוקת בדבר .
 קריאת שמע מדאורייתא יברה ואפילו [לא] התזיל . ואין
 לו לקצר רק יברה . ותפלה דמדרבנן לא יתחיל . ואם
 התחיל יקצר דהם שחקנו תפלה אמרו שיקצר . וברכות
 דק"ט דמדרבנן נהוו ואינם רחמי כתפלה . משמע שאף אם
 התחיל יפסיק:
 שיטיל לתוכן מים . פירש הר"ב רביעית . ושיעורו
 תמלא במשנה ה' פרק ח' דפאה:
 שפלטה שכבת זרע . שעי' שתמלא לא יהיו נשמעות
 לבעליהן ותתקיים שלא יהיו מצויים וכו' . ומ"ש
 כל ג' ימים וכו' הרמב"ם וכמתני' ג' ס"ט דשבת ואינה הלכה
 כמו שכתבו שם . ובפרק ח' דמקואות ובחבורו פרק ח' מהלכו'
 אבות הטימאות:
 והמשמשת טמאה אף בלא פליטה . הרמב"ם . ומטעם
 דלעיל . ועוד כל דתקון כעין דאורייתא
 תקון וכתיב (ויקרא ט"ו) ואשה אשר ישכב איש אופה שכבת
 זרע וגו' . ומתאי שפ"א אנטריך לתתיה זלא אנטריך למתני
 בעל

וחייבין בתפלה . לתפלה רחמי היא ומדרבנן היא ותפלה אף
 לנשים ולחכך בה הקטנים : ובמוזה . דמחז דתימא הואיל
 ואזקז לתלמוד תורה כי היכי דנשים פטורות מת"ת דכתיב
 (רברים י"א) ולמדתם אותם את בניכם ולא בנותיכם הכי
 כמו נפטרו ממוזה אף על פי
 שהיא מצות עשה שלא הזמנרת'
 קא משמע לן : בברכת המזון .
 מבעיא לן אי חייבות בברכת
 המזון מדאורייתא כיון דכתיב
 (שם ה') ואכלת ושבעת וברכת
 הויה ליה מצות עשה שלא הזמן
 גרמא או שגא אין חייבות
 מדאורייתא משום דכתיב (שם)
 על הארץ הטובה אשר נתן לך
 והארץ לא נתנה לנקבות ולא
 אפשיטא : ד בעל קרי עזרא
 תקן שלא יקרא בעל קרי בתורה
 בין שראה קרי לאנסו בין לרנונו
 עד שטבול . ולא מפני טומאה
 וטהרה שאין דברי תורה
 מקבלין טומאה אלא כדי שלא
 יהיו תלמודי חכמים מצויין אלל
 נשותיהן כתרנגולים : מהרהר .

קריאת שמע בלבו כשהגיע זמן המקרא : ואינו מברך לפניו
 ולאחריה . ואפילו בהרהר כיון דברכות לאו דאורייתא לא
 אזכרו רבנן : ועל המזון מברך לאחריו . דחייבא דאורייתא
 הוא ואינו מברך לפניו דלאו חייבא דאורייתא הוא וכבר נפסקה
 ההלכה דבטלוהו לטבולותא ובעלי קריון קורין קריאת שמע
 כדרכן ועוסקין בתורה ומתפללין ומברכין כל הברכות ואין
 מערער בדבר : ה לא יפסיק . תפלתו לגמרי אלא יקצר כל
 ברכה וברכה : ולקרות עד שלא תנץ החמה . שהתיקין
 מדקדקים על עצמן לגמור אותה עם הכן החמה דכתיב
 (ההלים ע"ב) יראוך עם שמש : יתכסה במים . ודוקא מים
 עכורים שאין לבו רואה את הערוה אבל ללוים לא : במים
 הרעים . מים פרוחים : במי המשרה . מים ששורין בהם
 פשתן : עד שיטול לתוכן מים . חסורי מחסרה והכי קתני ולא
 יקרא אלל מי רגלים עד שיתן לתוכן מים ושעור המים
 שיטול למי רגלים של פעם אחת רביעית : וכמה ירחיק מהם
 מן המי רגלים שלא הטיל לתוכן מים ומן הצואה . ארבע אמות
 ודוקא כשהוא לנדדים או לאחריו אבל לפניו מרחיק כמלוא
 עינו : ד זב שראה קרי . אף על פי שטמא טומאת שבעה
 משום זיבה ואין עבילה זו מטהרתו אפילו הכי צריך טבילה
 לדברי תורה כתקנת עזרא משום קרי וכן נדה אם באה
 לטהר ולטות שכבת זרע הרי היא כבעל קרי ושכבת זרע מטמא האשה בפליטה כל שלשה ימים לאחר תשמיש ולאחר מאן
 הסריח בגושה ואין ראוי עוד להיות ולד נוצר ממנו . והכי פירושו נדה שפלטה עתה תשמיש שמששה אחר קודם שראתה כבר
 והמשמשת מטמא שראתה נדה לאחר שמששה צריפין טבילה ;
 ורבי

ורבי יהודה פוטר אף במשעמט שראתה נדה פטר ר' יהודה ואע"ג דמטיקרא בת טבילה הוות ואיכ' למימ' דלא סקעא חובת טבילה מניה וכבר כתבנו לעיל דטבילה לטבילות מפני שהיא ת"ק שאין רוב הכבוד יכולין לעמוד בה :

זעל קרי שראה ויזה' עוד משום דלא פסיקא לי' לחוד מעט לעת לקריו אינו נעשה זכ' כדאי סוף נזיר [ד' ס"ד] ונפ"ז דזבים [משנה ג'] צריכין טבילה עמ"ס בסוף פרק ג' דמקואות : ורבי יהודה פוטר לדבריו דתנא קמא קאמר

פרק ד תפלת השחר

חנות שכן תמיד של שחר קרב עד חנות לרבנו ולר' יהוד' אינו קרב אלא עד ארבע שעות ביום ועד ארבע שעות היינו עד סוף שעה רביעית שהוא שליש היום בזמן שהיום י"ב שעות וכן זמנה לעולם עד סוף שליש היום לפי אורך הימים וקטן כדכתיבין לעיל גבי קריאת שזע' וכל' כר' יהודה : תפלת המנחה עד הערב עד ששקח : עד פלג המנחה זמן מנחה קטנה הוא מתשעה שעות ומנחה עד הלילה שהם שתי שעות ומנחה נמצא פלג המנחה שהוא חצי

נדה צריכין טבילה ורבי יהודה פוטר :

פרק ד תפלת השחר עד חצות

רבי יהודה אומר עד ארבע שעות תפלת המנחה עד הערב רבי יהודה אומר עד פלג המנחה תפלת הערב אין לה קבע ושל מוספין כל היום (לא לגר' יהוד' אומר עד שבע שעות) : ב' רבינתינא בן הקנה היה מתפלל בכניסתו לבית המדרש וביציאתו תפלה קצרה אמרו לו מה מקום לתפלה זו אמר להם בכניסתי אני מתפלל שלא תאדע תקלה על ידי

שעור זה שעה ורביע ופסק ההלכה בזה דעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד והרובה לעשות כדברי חכמים ולהתפלל תפלת המנחה עד הערב יעשה ובלבד שלא יתפלל ערבית בזמן זה שכיון שמחייב אותו יום לענין שתתפלל בו מנחה אינו יכול להחטיבו לילה ולהתפלל בו ערבית ואם בא לעשות כדברי רבי יהודה שלא להתפלל מנחה אלא עד פלג המנחה שהוא שעה רביעית קודם הלילה עושה ומשם ואילך יוכל להתפלל ערבית : אין לה קבע זמנה כל הלילה והא דתני אין לה קבע ולא קתני זמנה כל הלילה לאשמועינן דתפלת ערבית רשות לפי שהיא כנגד הקרבת אברים ופדרים שקרבים כל הלילה והגך רשות נהו שכיון שזרק הדם נראה שקרבן אף על פי שנתאז אברים ופדרים או שאכדו זמניהו האידנא קבלה עליהם כחובה : ושל מוספין כל היום אם אחרת אחר שבע יאז אכל נקרא פושע וכן הלכה : ב מה מקום כלומר מה טיבה : שלא תארע תקלה

דלדידיה לא נתקנה תקנת עזרא לא לק"ש לא לברכותיה כדלעיל במשנה ד' אינ' בת' מיירי דמודעה רבי יהודה שאין לו להוציא בשפתיו מפני שמתוך הדבור יעמיק בהם כמ' שרבי וינה לעיל :

פרק ד תפלת השחר עיין

במ' קמטני ד' ושירוש השעות שם משנה ב' : תפלת המנחה עד הערב שכן תמיד של זמן הערבים קרב והולך עד הערב ורבי יהודה סבר שקרב והולך עד פלג המנחה הכי מפורש בדרייתא בגמרא ותימה שהר"ב פירש בדברי יהודה דזמן מנחה

עד הלילה ובדרייתא אסלג המנחה דלרבנן מהדר' וכתבו החוספות בריש פרק בתרא דפסחים דף ק' תימא אמאי קרי ליה מנחה דאי משום דמנחה היתה קריבה בין הערבים הלא גם בשחר קריבה ויש לומר בשחרית יש שם אחר שחרית ועוד יש לומר דשעת רגון הוא בשעת הקרבת המנחה שאלוהו נענה כעליות המנחה והרמב"ם בפירושו כתב מנחה שם נופל על עת מן היום וכו' כשישאר מן היום כ' שעות ומנחה זמניה ונקראת התפלה השנייה מנחה מפני היות תחלת זמנה בעת ההיא עכ"ל ולא נתן טעם על השם של זמן ההוא ומנחתו בפירוש החומש להרמב"ם בפרשת בא בפסוק בין הערבים שהביא שם פסוקים שכתב בהם מנחת בוקר מנחת ערב וכתב שזמנה מלשון מנוחת השמש והשקט אורו הגדול כדמחברגמין למנח יומא והן מנחה גדולה ומנחה קטנה שהזכירו חכמים עכ"ל : בר היום דתחלתה מיד אחר תמיד של שחר מה שאין כן מנחה דתחלתה (לאחר) שם ומנחה כדמתן ריש פרק ד פסחים ומ"מ משום דמנחה תדיר הקדימה מתניתין ולשון הר"י

דזמן מוספין כל היום אלא שיש להקדים תפלת יוצר תחלה שאז דבר יום ביומו וכו' ע"כ ה"ק שתמיד של שחר שכנגדו היא תפלת יוצר קודם לקרבן מוסף לפי שהוא דבר יום ביומו ותדיר קודם לשאינו תדיר כמ"ס הר"ב בריש פרק דזבחים ומ"ס הר"ב ב' הלכה דנקרא פושע עיין במשנה ה' פרק ב' דמילה : רבי יהודה אומר עד ז' שעות כמ"ס ל"ב וכן בסדר משנה דירושל' י"ג וכן העידו התיספות שכל הספרים ישנים אינו במשנה ואף על פי שהוא בדרייתא רבי לא נאמר במשנה דלא ס"ל כותיה (וכן במשנה ה' פרק ב' דמילה סתם לה כ"ק) אבל בשל שחר ס"ל כותיה דבבביריתא (ר"ל בטריות) תנן כותיה ובשל מנחה נמי קי"ל דעבד כמר עבד וכו' : ב היה מתפלל וכו' כתב הר"ב שהן חובה וכו' דהני אמרינן ב' מה הוא אומר ולא אמרינן מה היה אומר כדי שיהיה סיפור למה שהיה אומר רבי נחמיה בן חנניא בן הקנה ואז יהיה רשות בידינו לבל אומר בכניסתו מה הוא אומר ר"ל כשיכנס לבית המדרש מה חייב לומר רמב"ם : שלא תארע תקלה על ידי לשון הר"ב שלא אסלג בדבר הלכה

א מ"י מד מס' ק"ט ופד סה' תפל' טו ו א"מ כמ"י פנ מו"ב כ"ט טו"ע פ"ס ט"ו ט"ז

וישמחו חבירי היריעה שתבא על ידי שאגרום להם שיעשו
 ע"כ. אבל הכסלון בדבר הלכה לא חשיב ליה רעה כיון
 שחביריו רבו עליו וברי הלכה כרבים ולא יבא מזה שום
 תקלה. אבל לשון רש"י הרי רעות שהים שיבאו על ידי
 שאגרום להם שיעשו על כך.

אם תמל סופת
 א"כ ת"י קיימתי
 ס

וכסלון בדבר הלכה היא אחת
 מהשמים ולא הולך לזכרה
 בפירוש: ג' י"ח ואע"פ שהן
 י"ט ברכת המיין ביבנה תקנה
 לאחר זמן בימי ר"ג ואלו י"ח
 הם שאנשי כנסת הגדולה
 מקנים: אם שגורה בפיו.
 פירש הר"ב שהוא למוד ורגיל בה
 זכרון פרק דלקמן פירש סדורה
 צפי במרובה והערך מסיים
 כמו סגורם ככלתם למאכל
 (ככלתם) משגרה למיכל.
 עוד שם בערוך פירוש אחר אש
 גרסתה התפלה בפיו מלשון
 שגרה אחריו: מעין שמה
 עשרה. כתב הר"ב האמצעיות
 בקצור: כגון אחת חוץ לאדם
 דעת בא"י חוץ הדעת. סלח
 לנו אבינו בא"י חוץ המרבה

לפלוט וכן כולם חוץ משלשה ראשונות ושלשה אחרונות שלא
 יסיף ולא יגרע בהם: רמב"ם: ואם לאו וכו'. מ"ש
 הר"ב בשעת הדחק ומיהו איפו מקום סכנה דדיניה שנוי
 לקמן. ומ"ש חוץ מיומות הגשמים וכו' שצריך לומר שאלה
 בברכת השנים וכו' בגמרא מתקף לה מדר זוטרא ונכללה וכו'
 זשי חתי לאטרודי ויעשה. ובהבדלה דלא שייך לאטרודי
 שארי ואמרה בתחלת הבינו קאי בקושיא: ד קבע במשנה
 י"ג פ"ב דאבות כתב הר"ב שני פירושים ופלוגמא דרבי אושעיא
 ורבינא [דף כ"ע]:

ד"שע וכו' עד ישראל. מקרא מלא הוא בירמיה ל"א:
 ה' יחזיר את פניו. לשון הר"ב לנד ירושלים וכו' כ"רש"י.
 וכתב הר"י ולא תימא נגד ירושלים לחוד אלא
 נגד ירושלים וכנגד בית המקדש וכנגד בית קדשי הקדשים
 ע"ל ורש"י נקט תחלת המכוון והנא נקט קדשי קדשים שהוא
 מכלית המכוון. ומ"ש הר"ב שלאמר והתפללו אליך דרך
 ארצם. אגב רהיטא לא דק דה"ל למנקט והתפללו אליך
 דרך פעיר. (מלכים א' ח') וכך קרא דרך ארצם קאי
 להעמידים בח"ל והכי איתא דבריייתא ומיהו פירש"י במתניתין
 לנד ירושלים משום דתנא בא"י קאי: ו היה יושב בו
 ולא ת"י יחזיר את פניו. דאפילו לעמוד אינו צריך אלא יושב
 ומתפלל כ"ש הטור סיחן ל"ד ופירש ב"י העעם בקרון א"ל שיעמוד מפני שצ"ע
 ורש"י נחב דעממא

תקלה שלא יבא מכסלון על ידי דמפרש דבריייתא שלא אכסל
 בדבר הלכה ושמחו חבירי היריעה שתבא על ידי שאגרום
 להם שיעשו: חגיגותן הודיה על חלקי. מודה על הטובה
 שתקלי ששם חלקי מושגי בית המדרש ושתי תפלות הללו
 בכניסתו לבית המדרש וביציאתו

ידי וביציאתי אני ונתן הודיה על חלקי: ג'
 ר"ג אומר בכל יום מתפלל אדם י"ח. רבי
 יהושע אומר מעין שמנה עשרה י"ח ע"אומ'
 "אם שגורה תפלתו בפיו יתפלל שמונה
 עשרה ואם לאו מעין י"ח: ד' רבי איעזר
 אומר העושה תפלתו קבע אין תפלתו
 תחנונים. רבי יהושע אומר המהלך
 במקום סכנה מתפלל תפלה קצרה אומר
 הושע השם את עמך את שארי ישראל בכל
 פרשת העבור יהיו צרכיהם לפניך בא"י
 שומע תפלה: ה' היה רוכב על החמור ירד
 (במשני שבגמ' ויתפלל) ואם אינו יכול לירד יחזיר
 את פניו ואם אינו יכול להחזיר את פניו יכוין
 את לבו כנגד בית קדשי הקדשים: ו' היה
 יושב
 בספינה

חובה על כל איש ואיש לאמרן
 דכ"י אמרין דבריייתא
 בכניסתו מה הוא אומר
 וביציאתו מהו אומר משמע
 לחובה למיתרונה: ג' מעין
 שמונה עשרה. אית דמפרשי
 בגמרא שאומר מכל ברכה
 וברכה מן האמצעיות בקצור
 וחוטם על כל אחת ואחת וא"ת
 דאמרי הבינו ה' אלהינו לדעת
 דרך שהיא ברכה אחת שיש בה
 מעין כל הברכות האמצעיות
 של שמונה עשרה וחוטם ברוך
 אחתה' שומע תפלה: שגורה
 בפיו. שהוא למוד ורגיל בה
 והלכה כרבי עקיבא שמי שאין
 תפלתו שגורה בפיו או בשעת
 הדחק מתפלל אדם שלשה
 ראשונות ושלשה אחרונות והבינו

באמצע שהיא מעין כל האמצעיות חוץ מיומות הגשמים שאינו
 מתפלל הבינו מפני שצריך לומר שאלה בברכת השנים
 וחוץ ממוצאי שבתות וי"ט שצריך לומר הבדלה בזמן הדעת:
 ד' העושה תפלתו קבע. שתפלתו דומה עליו כמש"אוי
 ולשון קבע. אומר חוק קבוע עלי להתפלל וצריך אני לזאת
 מחנה: מתפלל תפלה קצרה. ומה היא תפלה קצרה שאומר
 הושע את עמך וגו': בכל פרשת העבור. אפילו בשעה שהן
 פורשים לעבירה יהיו צרכיהם גלויים לפניך לרחם עליהם.
 פרשת לשון פרישה העבור של עבירה ואין הלכה כרבי יהושע
 אלא התפלה שמתפללים במקום סכנה הוא כרבי עמוך
 מרובים וכו' ומתפלל אדם אותה כשהוא מהלך ואינו מתפלל
 לא ג' ראשונות ולא ג' אחרונות וכשיעבור מקום הסכנה
 ומישב דעתו צריך לחזור ולהתפלל תפלה בתקנה אם לא
 עברה עונתה: ה' היה רוכב על החמור ירד. אין הלכה
 כסתם משנה זו אלא בין יש לו מי שיאחזו חמורו בין אין לו מי
 שיאחזו חמורו לא ירד מפני שאין דעתו מיושבת עליו כשהוא
 יורד: יחזיר פניו. לנד ירושלים שנאמר (מלכים א' ח')
 והתפללו אליך דרך ארצם: יכוין את לבו כנגד בית קדשי
 הקדשים

לכאן ולכאן והך עממא שייך נמי בספינה
 דספינה

אלא אחוץ וכו' ולכל זכור טובים מתחלה ונספדו אבל
בגובאי כיון שעומד טעמו בו לא היו מין קלה ומודה למברכין
עליו . וי"מ דאכולו קאי דאפילו גובאי שלא נפסד טעמו
כיון שמזיק לעולם ואוכל התבואה אין מברכין עליו . הר"י :

ה מעשה קדירה מ"ש הר"ב
אכל מעשה קדירה
וכו' חזר גם לפירוש הראשון :
ו והוא אומר על המיגמר .
פי' הר"ב המברך
ברכת המזון הוא מברך על
המוגמר . וכן פירש הרמב"ם
ובחבורו פרק ז' מהלכות ברכות
פסק כן . ולישנא דהוא לא
דייק לדרכו דהא משמע
דאדסליק מיניה קאי שהוא
המברך על היין שלאחר המזון
וכפירש"י . וכתב הר"ר יונה
בשם רש"י אף על פי שאין
מביאין וכו' אלא לאחר הסעודה
היינו לאחר ברכת המזון ובאותו
שעה כבר עברה הסעודה
לגמרי ואין לנו חייבים לתת לזה

מ שדחיה פה
הה"כ טו"ס
ס' ה"ז כ"א
ו"י ר"ג כ"א
ב ח"ו פ"ו ס"ס
ה"י י' טו"ס
ס' קפד
ג ט"ז ח"י פ"ג
ס' טו"ס ח"י
ר"ב ט"א
ר' ל"ה ט"א

פטר את הפרפרת שלאחר המזון . ברך
על הפת פטר את הפרפרת . על הפרפרת
לא פטר את הפת . ב"ש אומרים אף לא
מעשה קדירה : ו' היו יושבין (בגמ' ל"ג
לאכול) כל אחד וא' מברך לעצמו הסיבו
א' מברך לכולין בא להם יין בתוך המזון כל
אחד וא' מברך לעצמו . לאחר המזון א'
מברך לכולם . והוא אומר על המוגמר אף
ע"פ שאין מביאין את המוגמר אלא לאחר
הסעודה : ז' הביאו לפניו מליח בתחלה
ופת עמו מברך על המליח ופטר את הפת
שהפת טפלה לו . זה הכלל כל שהוא עיק'
ועמו טפלה מברך על העיקר . ופטר את
הטפלה :
ח אכל

לברך אפילו הכי עכשו שהביאו אותו מיד אחר סיום האכילה
קודם ברכת המזון אותו סבירך על היין שלאחר המזון מברך
על זה ע"כ . ויש לתמוה על הר"י שכתב בא"ח סימן קע"ד
שדעת הרמב"ם כדעת רש"י שהרי מבוחר שחלוקים הם . כמו
שחלוקים הם הרמב"ם עם הר"ר שבשם הגאונים :
המוגמר פי' הר"ב ע"ז בשמים במחקה על האש וכן לשון
רש"י . ובמשנה ר' פ"ב דבינה כתבו לבונה ע"ג
גמלים . וזה עיקר ובכאן שכתבו אש לאו דוקא שהדבר ידוע
שאיין הכל תמרתן עילה מן האש לפי שמתאכלין מיד אלא על
גמלים מתמרין ועולין ועל שם הגמלים נקרא מוגמר שפרגום
גמלים גומרין . ובשיר השירים מקטרות תור ולבונה תרגומו
תתגמרת מן קטורת בוסמים :
ז מליח בפתלה . נראה לי לדרקק ממלת בתחלה לאסוקי
אם אוכל הטפל בתחלה שאינו ראוי שיסמוך על
הברכה שיברך על המליח שיאכל אח"כ שא"כ נמצא שגמלה
מן הטפל כשלא בירך עדיין . ומנא ח"כ סימן ר"ב שבעל
תרומת הדשן הורה כן ולפי שלא הביא ראיה ממשנתינו והכנס
גדול היה ל"ל שאפשר שסובר דמתשנתינו אין ראיה דאיכא
לזימיר דאצטריך למתני בתחלה דלא תימא דוקא כשנאכלים
בבת אחת כדרך שהיה עושה הלל במלה ומרור :

שהפת

הפת קודם שיברכו ברכת המזון : שפרת . כל דבר שחלפים
בו את הפת כגון דגסר ובזים ודגים קרוים שפרת ופעמים
שהיו מביאים שפיראוף קודם סעודה להמשיך האכילה
ומוריס ומביאים שפראוף אחרות לאחר הסעודה אחר
שמטו ודיהם מן הפת : מעשה
קדירה כגון הריפות וגרס כרמל
וקמח שנתפסל בזים . כגון
הלביבות וכיוצא בהן . ואיך
דמפרשי שפרת דמתניתין פת
הנמוה בקערה שאין בה מראה
לחם דמברכים עלה דורא מיני
מוזות . והשתא ניחא
דאצטריך לאשמועינן ברך על
הפרפרת לא פטר את הפת אף
על גב דהוא נמי מין פת . אבל
מעשה קדירה פטר . ובית
שמאי סבירי כשם שאם ברך על
הפרפרת לא פטר את הפת כך
לא פטר מעשה קדירה ואין הלכה
כב"ש . ו' היו יושבים
בלא הסיבה הוא אלא
נתעודו לאכול יחד שרגילים היו

כשמטועדים חצורת אנשים לאכול שהיו מסובים [על] מטות
ואוכלים ושוחים בהסבת שמאל : כל אחד מברך לעצמו . שלא
היה להם קבע סעודה בלא הסיבה . ומיהו אם אמרו ניוול
ניכל נהמא בדוכתא פלן אע"פ שלא הסיבו כהסיבו דמי ואחד
מברך לכלן ומצטרפין נמי לזימון : בא להם יין בתוך המזון כל
אחד מברך לעצמו . הואיל ואין בית הבליעה פנוי ואין לב
המסובים פונה אל המברך אלא לבלוע מה שפיהם . אם כן
חיישין שמא יחנק כשבא לענות אמון : והוא אומר על
המוגמר . המברך ברכת המזון הוא מברך על המוגמר דורא
ע"ז בשמים . ואפ"ג דאיכא דעדיף מיניה אפ"ה כיון דאתחיל
בחדא עביד לאידך : לאחר הסעודה . לאחר ברכת המזון
דהשתא לאו מברכי הסעודה הוא אפילו הכי כיון שהתחיל
בברכות אחרות גומרן : מוגמר רגילין היו להביא אחר
הסעודה ע"ז בשמים במחקה על האש לרוח טוב : ז' מליח
כל דבר מלוח : שהפת טפלה לו . מי שאכל אכילה בסם
מפירות מתוקים ביותר אוכל אחריו דבר מליח לחתך הליחות
הכדבקות בגופו מחמת רוב הפירות . ומשני שאינו יכול
לאכול המליח לבדו אוכל מן הפת עמו . אבל המליח לבדו
עיקר

טפלה לו . ואע"ג דמשמעין דפת פטר את הפרפרת .
שאכל וכו' מפירות מתוקים ביותר וכו' דוקא כפי הא ולא בענין אחר .
אינה אלא וכו' . וכתבו הסו' וא"ת שירות היו עיקר ומליח טפל ולברך
על

רל"ג

עיקר והסת מפלה לו : הן מברך עליהם ג' ברכות * דכל
שהוא משבעת המינים מברך אחריו שלש ברכות דסבירא ליה
לרבן גמליאל דואכלת ושבעת יברכת לאו אלא שלש ברכות קאו
אלא אכל שבעת המינים המזכרים לעיל בפרשה ובהאי קרא

על הפירות ולפטור כולהו . וי"ל דמיירי שלא אכל הפירות
באותו מעמד * או נמי בשעה שאכל פירות גימור לא היה
שם עדין מליח וסת דלא היה יודע שיחלוש לבו מחמת
מתיקות ע"כ . ונראה לי דלפירוש קמח מיירי שבאכילת

הפירות היה לפניו מליח וסת
אכל נמלך אחר כך מלאכלו
לאיזה סיבה והלך לו . ואחר
כך חזר ונמלך לאכלן מפני
חלישת הלש :
ח תאנים וענבים . וכן
במשנה ו' פרק ב'
דמעשרות גם דריש פרק ג'
דזכורים לא שנאן כסדרן
בכתוב גפן ותאנה * ויש לומר
קרא דאתא למימר בשבט ארץ
ישראל הקדים המשובה יותר
וכדאמר כל המוקדם בסוק
מוקדם לברכה * והתנא דמיירי
באכילתן ומוקדים המתבשל

ח אבל תאנים ענבים ורמונים מברך
אחריהן שלש ברכות דברי רבן גמליאל *
וחכמים אומרים ברכה אחת (ס"א ל"ג מעין
שלש) . רבי עקיבא אומר אפילו אבל
שלק והוא מזוגו מברך אחריו שלש
ברכות * השוה המים לצניאו אומר
שהכל נהיה בדברו . רבי טרפון אומר
בזרא נפשות רבות :

פרק ז שלשה * שאכלו כאחד חייבין
לזמן אבל דמאי
ומעשר ראשון שנטלה תרומתו . ומעשר
שני והקדש שנפדו והשמש

שלש ברכות דמיין * וברכת זו
ברכת הון . על הארץ זו ברכת
הארץ . הטובה זו בונה
ירושלים * וכן הוא אומר
(דברים ג') הנה הטובה הזה ז'
וחכמים אומרים ברכה אחת *
מעין שלש ברכות אם ענבים
תאנים ורמונים זתים ותמרים
אכל מברך על העץ ועל פרי
העץ ועל ארץ חמדה טובה וכו'
וחתם על הארץ ועל הפירות *
ובארץ ישראל חותם על הארץ
ועל פירותיה וברכה זו ענמה
מברך על היין אלא שפותח בה
על הגפן ועל פרי הגפן ועל כל

דבר הנעשה מחמת מיני דגן במקום על העץ ועל פרי העץ
אומר על המחיה ועל הכלכלה וחותם על הארץ ועל המחיה :
אפילו אכל שלק . של ירק והוא מזוגו שסומך עליו למזון מברך
ג' ברכות דואכלת ושבעת אכל מאי דאכיל קאו והלכה כחכמים
שאין מברכין ג' ברכות אלא אלהם * ועל שבעת המינים ברכה
אחת מעין ג' ועל כל שאר דברים בורא נפשות רבות וחסרונם *
פירוש חסרונם כמו לחם וזים שא"ל להתקיים בלא הם על
כל מה שברא להחיות בהם נפש כל חי כלומר על כל מה
שנעולם שגם אם לא נבראו יכולין הבריות להתקיים ולא
נבראו כי אם לתענוג ולתוספת טובה ומפני שיש בברכה זו
ב' ענינים הויא ברכה ארוכה ופוחתת בברוך ופוחתת
כדאיתא בירושלמי שחותמים בא"י חי העולמי : השוה מים
לצמחו * דוקא . מברך שהכל אבל כשותה מים לבצוע מאכל
שנתחבו לו בנרובו וכיוצא בזה אינו מברך : רבי טרפון אומר
בורא נפשות רבות . מברך לפני שתיית המים ואין הלכה כר'
טרסון לא לפנייהם מברך שהכל ולא אחרייהם בורא נפשות רבות :
פרק ז שלשה * שאכלו . לזמן * להודות יחד לברך
בלשון רבים בברך שאכלנו משלו :

ח תאנים וענבים . וכן
במשנה ו' פרק ב'
דמעשרות גם דריש פרק ג'
דזכורים לא שנאן כסדרן
בכתוב גפן ותאנה * ויש לומר
קרא דאתא למימר בשבט ארץ
ישראל הקדים המשובה יותר
וכדאמר כל המוקדם בסוק
מוקדם לברכה * והתנא דמיירי
באכילתן ומוקדים המתבשל
תחלה . וכן בזכורים המתבשר תחלה כדאמרין בהתקבל
דף ק"ו חזי סיון ותמוז וחזי אב קיץ ואלו הבציר הוא בתשרי
כמו שהוכיחו התוס' ברפ"ג דב"ב ועמ"ש שם :
ברכה אחת . דס"ל ארץ אשר לא במסכנת הפסיק הענין
גמרא . והר"ב שכתב ברכת היין דפותחת על הגפן
וכו' ולא פירש החתימה כמו שמפרש חתימה דברכת חמשת
מיני דגן משום דס"ל כמ"ש התוס' דבכולן חותמין על הארץ
ועל הפירות :

פרק ז לזמן * פירש הר"ב לברך בלשון רבים . דכתיב
(תהלים ל"ד) גדלו לה' אתי * א"כ
דכתיב (יברים ל"ב) כי שם ה' אקרא הבו גדול לאלהינו *
גמרא : דמאי פירש הר"ב דרוב עם הארץ מעשרין הן *
כלומר ולהכי מאכילין את העניים דמאי ומשום הכי חזי ליה
ולא הוי אכילה בעצירה דמגו דאי בעי מפקיר לנכסיה ומאי
ליה * וכ"כ במשנה ד' פ"ק דמאי וכן הוא בגמרא :
ומעשר שני . כתב הר"ב שהבעלים מוסיפים חומש *
עיין במסכת מעשר שני פ"ד משנה ג' ובפרק ה'
דערכין ועיין בפ"ק דתרומות משנה ה' דהתם לא פירש הר"ב
לענין

ח תאנים וענבים . וכן
במשנה ו' פרק ב'
דמעשרות גם דריש פרק ג'
דזכורים לא שנאן כסדרן
בכתוב גפן ותאנה * ויש לומר
קרא דאתא למימר בשבט ארץ
ישראל הקדים המשובה יותר
וכדאמר כל המוקדם בסוק
מוקדם לברכה * והתנא דמיירי
באכילתן ומוקדים המתבשל
תחלה . וכן בזכורים המתבשר תחלה כדאמרין בהתקבל
דף ק"ו חזי סיון ותמוז וחזי אב קיץ ואלו הבציר הוא בתשרי
כמו שהוכיחו התוס' ברפ"ג דב"ב ועמ"ש שם :
ברכה אחת . דס"ל ארץ אשר לא במסכנת הפסיק הענין
גמרא . והר"ב שכתב ברכת היין דפותחת על הגפן
וכו' ולא פירש החתימה כמו שמפרש חתימה דברכת חמשת
מיני דגן משום דס"ל כמ"ש התוס' דבכולן חותמין על הארץ
ועל הפירות :
פרק ז לזמן * פירש הר"ב לברך בלשון רבים . דכתיב
(תהלים ל"ד) גדלו לה' אתי * א"כ
דכתיב (יברים ל"ב) כי שם ה' אקרא הבו גדול לאלהינו *
גמרא : דמאי פירש הר"ב דרוב עם הארץ מעשרין הן *
כלומר ולהכי מאכילין את העניים דמאי ומשום הכי חזי ליה
ולא הוי אכילה בעצירה דמגו דאי בעי מפקיר לנכסיה ומאי
ליה * וכ"כ במשנה ד' פ"ק דמאי וכן הוא בגמרא :
ומעשר שני . כתב הר"ב שהבעלים מוסיפים חומש *
עיין במסכת מעשר שני פ"ד משנה ג' ובפרק ה'
דערכין ועיין בפ"ק דתרומות משנה ה' דהתם לא פירש הר"ב
לענין
ח תאנים וענבים . וכן
במשנה ו' פרק ב'
דמעשרות גם דריש פרק ג'
דזכורים לא שנאן כסדרן
בכתוב גפן ותאנה * ויש לומר
קרא דאתא למימר בשבט ארץ
ישראל הקדים המשובה יותר
וכדאמר כל המוקדם בסוק
מוקדם לברכה * והתנא דמיירי
באכילתן ומוקדים המתבשל
תחלה . וכן בזכורים המתבשר תחלה כדאמרין בהתקבל
דף ק"ו חזי סיון ותמוז וחזי אב קיץ ואלו הבציר הוא בתשרי
כמו שהוכיחו התוס' ברפ"ג דב"ב ועמ"ש שם :
ברכה אחת . דס"ל ארץ אשר לא במסכנת הפסיק הענין
גמרא . והר"ב שכתב ברכת היין דפותחת על הגפן
וכו' ולא פירש החתימה כמו שמפרש חתימה דברכת חמשת
מיני דגן משום דס"ל כמ"ש התוס' דבכולן חותמין על הארץ
ועל הפירות :
פרק ז לזמן * פירש הר"ב לברך בלשון רבים . דכתיב
(תהלים ל"ד) גדלו לה' אתי * א"כ
דכתיב (יברים ל"ב) כי שם ה' אקרא הבו גדול לאלהינו *
גמרא : דמאי פירש הר"ב דרוב עם הארץ מעשרין הן *
כלומר ולהכי מאכילין את העניים דמאי ומשום הכי חזי ליה
ולא הוי אכילה בעצירה דמגו דאי בעי מפקיר לנכסיה ומאי
ליה * וכ"כ במשנה ד' פ"ק דמאי וכן הוא בגמרא :
ומעשר שני . כתב הר"ב שהבעלים מוסיפים חומש *
עיין במסכת מעשר שני פ"ד משנה ג' ובפרק ה'
דערכין ועיין בפ"ק דתרומות משנה ה' דהתם לא פירש הר"ב
לענין
ח תאנים וענבים . וכן
במשנה ו' פרק ב'
דמעשרות גם דריש פרק ג'
דזכורים לא שנאן כסדרן
בכתוב גפן ותאנה * ויש לומר
קרא דאתא למימר בשבט ארץ
ישראל הקדים המשובה יותר
וכדאמר כל המוקדם בסוק
מוקדם לברכה * והתנא דמיירי
באכילתן ומוקדים המתבשל
תחלה . וכן בזכורים המתבשר תחלה כדאמרין בהתקבל
דף ק"ו חזי סיון ותמוז וחזי אב קיץ ואלו הבציר הוא בתשרי
כמו שהוכיחו התוס' ברפ"ג דב"ב ועמ"ש שם :
ברכה אחת . דס"ל ארץ אשר לא במסכנת הפסיק הענין
גמרא . והר"ב שכתב ברכת היין דפותחת על הגפן
וכו' ולא פירש החתימה כמו שמפרש חתימה דברכת חמשת
מיני דגן משום דס"ל כמ"ש התוס' דבכולן חותמין על הארץ
ועל הפירות :
פרק ז לזמן * פירש הר"ב לברך בלשון רבים . דכתיב
(תהלים ל"ד) גדלו לה' אתי * א"כ
דכתיב (יברים ל"ב) כי שם ה' אקרא הבו גדול לאלהינו *
גמרא : דמאי פירש הר"ב דרוב עם הארץ מעשרין הן *
כלומר ולהכי מאכילין את העניים דמאי ומשום הכי חזי ליה
ולא הוי אכילה בעצירה דמגו דאי בעי מפקיר לנכסיה ומאי
ליה * וכ"כ במשנה ד' פ"ק דמאי וכן הוא בגמרא :
ומעשר שני . כתב הר"ב שהבעלים מוסיפים חומש *
עיין במסכת מעשר שני פ"ד משנה ג' ובפרק ה'
דערכין ועיין בפ"ק דתרומות משנה ה' דהתם לא פירש הר"ב
לענין

לענין חומש והן דברי הר"ש ואע"ג דהך דהכא הן דברי גמ' *
ו"ל כמ"ס התו' בס"ג דעירובין דף ל"א ללא פשיט בפרק הזהב
מהמשה לאין חומש מעכב משום דאיכא למדמי ולאוקמי
כשנתן החומש ולא קתני למעשר שני אלא אגב דקתני מעשר

ראשון: והכותי פי' הר"ב
מן העכו"ם שהגיה מלך אשור
מכותא * כמו שגאמר (ס"ב י"ו)
ויבא מלך אשור מבבל ומכותא
ומעול ומממת וגו' * ונ"ל שלכך
לא קראם בשם בבלי שהזכיר
ראשונה בכתוב * לפי ששם בבלי'
הואשאל לבני אומותינו כמו שגאמר'
במשנה ד' פ"ו דיומא ופרק י"א
דמנחות ולכך קראם בשם אומה

הגזירת ראשונה אחר בבל * ומ"ס הר"ב והיו שומרים התורה *
אע"ג דהכתוב נווח (שם) אתה' היו יראים ואת אלהיהם היו
עובדים * כתב הרמב"ם לקמן בסוף פ"ח שגאורך הימים
למדו תורה וקבלוה על פשוטה * וכ"כ התו' בפרק קמא דסוכה
דף ח': **טבל** פי' הר"ב דגן שנמח בענין וכו' * דמן
התורה אינו חייב אלא דומיא דהיוצא השדה * הר"ריונה :
שלא נטלה תרומתו * פי' הר"ב שהקדים לוי את הכהן
בכרי לאחר שנתמרח פירשו בגמ' וכתב גבי לויס
מכל מעשרותיכם תרומה כל גז תרומה שבו תרומתוהיא
אידגן וחלה עליו רשות כהן' דכתב גביה (דברים י"ח) ראשית
דבגד * ובעודו בשבלים ללא אידגן לא חלה עליו רשות כהן
ופטור הלוי כדלעיל ועיין בפרק ה' דפאה משנה ב' מ"ש בשם
הר"ש ב"ה מעשר וכו' * וכתב רבי יונה ז"ל דמש"ה הכא דהל
עליו כבר חיוב תרומה גדולה * כשעדיין לא נטלה * אע"ג
דתרומת מעשר נטלה * קרי ליה לא נטלה תרומתו * ולעיל
ללא חל עליו חיובא כשנטלה תרומת מעשר קרי ליה נטלה
תרומתו אע"ג דהתרומה גדולה לא נטלה ע"כ * ופירוש מלת
מרוח בסוף פ"ק דפאה :

והקדיש שלא נסדו * פי' הר"ב שחללו על גבי קרקע וכו'
ורחמנא אמר ונתן את הכסף * אין הפסוק כן אלא
(ויקרא כ"ו) ויסף חמישית כסף ערכך עליו והיה לו ודרך
הסוגיא לקר' ולומר בלשון אחר קל וכו' תוספת פי"ח דשבת
דף קכ"ח ע"א ועיין מ"ש שם משנה א' :
אין מומנין עליהן * איכא מרבנותא דבבלי דדוקא נקיט
מומניס * דאלו ברכת הנהנין מברך דהא נהנה אלא
לפי שהן דברים האסורים הוי כאין להם קבע לזמן עליהן *
ואיכא מרבנותא דבבלי דאף ברכת הנהנין אין מברכין משום
שגאמר (ההלים י') ובוטע ברך נאך ה' והכי מסיק בב"י סי'
קנ"ו וכתב בכ"מ דמשום רישא דאף מומניס נקט נמי בסיפא אין מומנין *
ודעת הר"ב בזה עיין במשנה ד' פ' קמא דדמאי וכמה
שאכתוב שם בס"ד :

ב נשים כהב הר"י על שם רש"י ז"ל דאפי' אם בעליהן לא משום דאין חברתן נאה : ועבדים כהב הר"ריונה בגמרא
מפרש טעמא משום

והשמש שאכל כוית * דמיה דתימא כיון שהשמש אין לו קביעות
אלא הולך ובה אין מומנין עליו קמ"ל וכלל הני אשמועינן דאף
ע"ג דדמו לאסור אין כאן צרכה בעבודה : והכותי * מן העכו"ם
שהביא מלך אשור מכותא ומשאר ארצות ויוש' אומס בערי
שימרון ונתניירו תמימת האריות

והשמש שאכל כוית * והכותי מומנין
עליהם אבל **אכר טבל** ומעשר ראשון
שלא נטלה תרומתו ומעשר שני והקדיש
שלא נפרו והשמש שאכל פחות בכוית
והעכו"ם אין מומנין עליהם : **ב נשים**
ועבדים וקטנים אין מומנין עליהם **עד**
כמה

שהיו אובלים ב"ס כמפורס בספר
מלכים וכו' שומרים תורה
בבכתב וכל מנה שהחזיקו בה
מדקדקים בה יותר מישראל
לפיכך היו מאמנים בהם בקלת
המ"ת עד שבדקו אחריהם
ומצאו להם דמות יונה בראש
הר גריזים שהיו עובדים אותה
וגאזו עשאוהו כעכו"ם גמורים

לכל דצריהם הלכך האידנא אין מומניס על הכותי : אכל טבל *
דגן שלא נטל ממנו תרומה ומעשרות קרוי טבל ופירושו טבל
שב לא ואין צריך לומר טבל דאורייתא אלא אפי' טבל דרבנן
כגון דגן שנמח בענין [שאינו נקוב] שאינו טבל אלא מדרבנן
אין מומנין עליו : ומעשר ראשון שלא נטלה תרומתו * לאו
תרומת מעשר קאמר דהיי טבל גמור הוא אלא כגון שהקדים
לוי את הכהן בכרי לאחר שנתמרח והוקבע לתרומה מן התורה
ונטל מעשר ראשוןתחלה ואחד מחמשים שבו היא ראויה לתרומ'
גדולה לכהן וכל מה שלא נתן ממנו תרומה גדולה זו אף ע"פ
שהפריס תרומ' מעשר אין מומניןעליו ואם היה מקדימו בשבלי'
קודם שנתמרח לא היה צריך להפריס תרומה גדולה כדכתבי'
לעיל : ומעשר שני והקדיש שלא נסדו * א"ל לומר שלא נסדו
כלל דהא מילתא דפשיטא היא אלא שנסדו * ולא נסדו כהלכתן
כגון שסדה מעשר שני בגרוטאות של כסף או במעבע שאין עליו
צורה ורחמנא אמר (דברים י"ד) ולרת הכסף בדבר שיש בו
צורה והקדיש שחללו ע"ג קרקע ולא בכסף ורחמנא אמר ונתן
את הכסף : והשמש שאכל פחות מכוית * משנה שאינה צריכה
היא אלא אידי דהדר לרובא לצורך הדר נמי להא : והעכו"ם *
בגר שמל ולא טבל מיירי ואשמועי' דכל כמה דלא טבל עכו"ם
הוא ולעולם אינו גר עד שימול ויטבול : ב וקטנים אין מומניס
עליהם * דוקא קטנים שאין יודעים למי מברכים אבל קטן
היודע למי מברכין מומניס עליו ואיכא מרבנותא דאמרי דלא
אמרו קטן היודע למי מברכין מומנין * אלא בגין שלשה עשר
שנה ויום אחד שלא הביא שתי שערות והוא הנקרא קטן פורח
אבל בבביר מהכי אין מומנין עליו ואשילו יודע למי מברכין
וצירושלמי מיייתי הלכה למעשה דאין מומנין על הקטן
כלל

ודעת הר"ב בזה עיין במשנה ד' פ' קמא דדמאי וכמה
שאכתוב שם בס"ד :

כלל עד שיגדל ויביא שתי שערות וגו' מומנות לעצמן ועבדים מומנין לעצמן אבל נשים עם עבדים לא משום פרישותא : עד כוית . וכן הלכה ולא כרבי יהודה דאמר עד כביצה : ג בשלשה והוא אומר ברכו . דהא בלאו

פרישותא לעבדים שטוסי זימה הן וכיון שעם האנשים השודים משום פרישותא כל שכן עם הנשים . וש"י במשנה ז' פרק' דפסחים : עד כוית . כדמפרש אביי בגמרא ואכלת זו אכילה ושבעת זו שתייה ואכילה ככוית . ורבי יהודה

ה"ה פה תפ"י
כ"ה ט"ו פ"ה
פ"ה ק"ה ט"ו פ"ה
ו"ה ק"ה ט"ו פ"ה
כ"ה ט"ו פ"ה
ו"ה ק"ה ט"ו פ"ה
כ"ה ט"ו פ"ה
ו"ה ק"ה ט"ו פ"ה
כ"ה ט"ו פ"ה
ו"ה ק"ה ט"ו פ"ה

כמה מומנין "עד כוית ר' יהוד' או' עד כביצה :
ג כיצד מומנין בג' אומר נברך . בג' והוא
אומר ברכו . בעשרה אומר נברך לאהינו .
בעשרה והוא . אומר וברכו . א' עשרה והוא
עשרה רבוא . במאה אומר נברך לה'
אלהינו . במאה והוא אומר ברכו . באלף
אומר נברך לה' אלהינו אלהי ישראל .
באלף והוא אומר ברכו . ברבוא אומר
נברך לה' אלהינו אלהי ישראל אלהי
הצבאו' וישב הכרובי' על המזון שאכלנו .
ברבוא והוא אומר ברכו . כענין שהיה
מברך כך ענין אחריו ברוך ה' אלהינו
אלי ישראל אלהי הצבאות וישב הכרובים
על המזון שאכלנו ר' יוסי הגלילי אומר רפי
רוב הקהל הן מברכין שנאמר (תהלים ס"ח)
במקדלות ברכו אלהים ה' ממקוד
ישראל . אמר רבי עקיבא מה מצינו
בבית הכנסת אחד מרובין ואחד מועטין
אומר ברכו אתה' . רבי ישמעאל אומר
ברכו את ה' המבורך : ד' שלשה שאכלו
באחד

סבירא ליה ואכלת ושבעת
אכילה שיש בה שביעה ואיוו היא
כביצה . ואף על גב דקרא
בברכת המזון בעלמא בלא זימון
נמי מיירי כבר כתבו התוספות
דאין הכי נמי דהוא הדין ברכת
המזון בלא זימון אלא דרבנן
אשמועינן לאפילו על כוית נמי
מומנין . ע"כ . וש"י במשנה ה'
פרק ג' דסוכה . ופסק הר"ב
וכן הלכה אף על גב דהו' סתם
לדעיל והשמש שאל כוית ואמר
כך מחלוקת הכא אשכחן רבי
יוחנן דסביר' ליה ככוית כדאיתא
(בתוספתא) ומה שהאריך
הר"ב לכתוב ולא כר' דאמר
כביצה משום דבסוף פרק ג'
דפסחים שמעינן לרבי מאיר
ור' איפכא . ומשום הכי אמר
ר' יוחנן מוחלפת הש"ס
ואשמיעינן הר"ב דלא סבירא
ליה למוחלפת אלא כדמטי אביי
דכא בקראי כליגי כה"ש שם
בס"ד . ומכל מקום הו' קראי
אסמכתא בעלמא כה"ש שם
התוספות דמדאורייתא שביעה

גמורה בעינן כה"ש במשנה י' פרק בתרא דמגילה :

ג בעשרה אומר נברך לאהינו . עיין במשנה ג' פ"ד דמגילה : נברך לאהינו . כתבו התוספות והר"י דלא
גרטינן בלמ"ד דבשיר והודאה כתיב שירו לה' הודו לה' אבל בברכה לא מצינו בלמ"ד כדכתיב במקלות ברכו
אלהים ברכו עמים אלהינו : וכן מפרש בסדר רב עמרם ע"כ . וכתב הב"י סימן קצ"א שהטעם כדפי' רש"י אדאמרינן דאין
אומרים נברך למי שאכלנו משלו דמשום דהוה משמע דמרבין הן זהו זה וזהו זה . והכא נמי דכותא ע"כ . ופסק
הר"ב דאין לומר ברכו אלא נברך . כדאמר שמואל דעדיף הכי כדי שלא יוציא עצמו מן הכלל . והר"י הביא ירושלמי דמוטיב
מקורא בתורה ומטי דאומר המבורך וזה כולל עצמו ע"כ . ואכתי איכא למידק דלתקנו בפרוייכו בחד נסחא . ואפשר
שראו לקצר בברכת הזימון והואיל דברכת המזון ארוכות הן . ובברכת התורה היה נראה להם להאריך שנברך אתה' היה
קצרה ביותר . ויש עוד שינוי בנוסחי אלו הברכות זו מזו . דברכת הזימון תקנו אלהינו ובברכת התורה ה' . אמנם זה
מבואר כי המזון הדין נותן לכלכל את ברואיו ולפיכך תקנו זה השם שהיא מדת הדין והוראתו אלהות ואדנות . אבל התורה
לא נתנה אלא בחסדו כדאמר (ישעיה ס"ב) למען גדקו יגדיל תורה ויאדיר כי איוה שורף הדין הנוספת להודיע דרכיו
ומשפטיו לברואים ופרי לא עשה כן לכל עכו"ם שהם גם כן ברואיו ולפיכך תקנו בברכת התורה שם זה שהיא מדת הרחמים :
במקלות ורבי עקיבא סבירא ליה בעובדים שזמניו אמו שאמר שירה על הים משתעי קרא . ורבי יוסי הגלילי הכא
ממקור נפקא . גמרא : כה מצינו בבית הכנסת . וכתבו התוספות דכהא מודה רבי יוסי הגלילי . וטעמא
דבבית הכנסת אלו נכנסים ואלו יוצאים ולאו אדעתיה דשליח צבור אבל בברכת המזון הן קבועין ומעורבין ואין יוצאין עד
לאחר ברכת המזון אין לעשות בצינא : ד' שלשה שאכלו כאחת אינן רשאין לחלק . גמרא . מאי קמ"ל תנינא חדא זכא
בריט פרקין

א דם פ"י ט
ש"ס ט" ק"ה ברכו
ט"ו
ב כ"א כל ה"ר
פ"ח ט"ו
ט"ו ט"ו
ט"ו ט"ו
ט"ו ט"ו
ט"ו ט"ו

שלושה שאכלו וכו' . הא קמ"ל שלשה שיטבו לאכול כאלה
אצ"ס שלא אכלו . אי נמי סכל אחד הכל מכברו אי נמי שלשה
שבאו [עדיין] מב' חבורות של ג' ג' ולא אקדימו הנך ואומימו
עלייהו בדוכתייהו :

ששה נחלקים . דהא דתני
בשלושה והוא אומר
לאו מסוס דעדיפא
אלא רשאי גם כן לומר
כדמסקינן בגמ' אליבא
הא דשמואל שכתבתי לעיל :
פרק ח מברך
על
היום

כו' . כתב הר"ב וכשם שקדם
וכו כן הלשון בצרייתא ומפרש
בגמרא לחדא ועוד קאמר :
על ה"ן . כתב הר"ב שה"ן
או הפת גורמין . והכא
נמי איכא חדא דאמרן וטוד
דמדיר ושאינו תדיר תדיר
קודם . (כדפירש הר"ב בריש
פרקי דזבחים) . והכי מסיק
בצרייתא :

ב נוטלין לידים . תמן
תנין בריש

חפכת ידים מו רביעית נוטלין לידים . והיינו נמי נוטלין
לידים כלומר לוקחים מים לידים . ונוסח הברכה תוכיח
נטילת ידים כמו נטילת לולב שענינו לקיחה אמה דאת
אומר ולקחתם לכם וכו' ואף על גב דהתם עיקר המצוה
לקיחת לולב והכא עיקר המצוה אינה לקיחת המים אלא
רחיצת הידים . כבר כתב הרא"ש בסוף המסכת הזאת
בטעם למה לא תקנו בנטילה דשחרית לברך על נקיית ידים .
ואמר שלא חילקו בצרכות לפי שבנטילת ידים דלא כילה תקנו
לברך על נטילת ידים לפי שצריך לטול מן הכלי והכלי שמו
נטלא בלשון הגמרא עכ"ל . והכא נמי טעמא דלא
תקנו על רחיצת ידים כדי שתהא בכללה הוצרת הכלי דלא
בגי בלאו הכי . אבל אין לומר שדברי הרא"ש שלשון נטילת
לא נתקן אלא על שם הכלי בלבד . דתקשה חדא שהיה
לנו לומר נטלת בלא יו"ד . ועוד דהכי איתא בגמרא פרק
כל הבשר דף ק"ז אהקין רב יעקב מנהר פקוד נטלא
(של זכויות) בת רביעתא . אהקין רב אשי בהוצל כווא
(של חרם) בת רביעתא . ואי איתא דמשום הכלי בלבד
דאהקין הכי מאי חוית לתקן בלישנא דרב יעקב ולא בלישנא

וכן ארבעה וכן חמשה . אין השלשה מזמין לעצמן והיחיד
יחלק מהן דליה נמי אקבע בחובת זמון : ששה נחלקים . כדי
זמון לכאן וכדי זמון לכאן עד עשרה אבל אין נחלקים
לאחייבו להו כזמון שיש בו הוצרת השם עד שהיו עשרים
ואז יחלקו לשתי חבורות אם

כאחד אינן רשאים לחלק : וכן ארבעה וכן
חמשה ששה נחלקין עד עשרה ועשרה
אינן נחלקין עד שיהיו עשרים : ה"ה שתי
חבורות שהיו אוכלות בבית אחד בזמן
שמקצתן רואין אלו את אלו הרי אלו
מצטרפים לזמון ואם לאו אלו מוזמנין
לעצמן ואלו מוזמנין לעצמן . אין מברכין
על היין עד שיתן לתוכו מים דברי ר"א .
וחב"א מברכין :

פרק ח אלו
וב"ה בסעודה יב"ש אומרים
מברך על היום ואח"כ מברך על היין וב"ה
אומרים מברך על היין ואח"כ מברך על
היום : ב"ש אומרים נוטלין
לידים

ירצו : ה"ה ואם לאו אלו מוזמנין
לעצמן . וזמון ששמש אחד משמש
לשתי חבורות אף על פי שאין
רואים אלו את אלו השמש
מזרפין : אין מברכין על היין .
בורא פרי הגפן עד שיתן להוכו
מים . לפי שהיה יינם חזק מאד
ולא היה ראוי לשתייה בלא מים
הילכך אכתי לא אשתמי
למעליותא ולא זו מברכתו
הראשונה ומברכין עליו בורא
פרי העץ כענבים . ואין הלכה
כרבי אליעזר :

פרק ח אלו
דברים .
מברך על
היום . בתחלה קדוש היום
ואחר כך מברך על היין בורא
פרי הגפן שתחלה קדוש היום
ואחר כך בא היין על השלח

בשביל היום וכשם שקדם לכניסה קדוש לברכה : מברך
על היין . תחלה וי"ה למקדש על הפת שהיין או הפת
גורמים לקדוש היום שאם אין לו יין ואו פת לא יקדש :
ב בית שמאי אומרים נוטלין לידים ואחר כך מווגין את
הכוס . שאם אתה אומר מווגין את הכוס תחלה גורה שמא
יטמאו משקים שנפלו באחוריה הכוס מחמת הידים שהידיים
קודם נטילת תורת שני לטומאה יש להן ומטמא את המשקים
להיות תחלה ויחזרו המשקים ויטמאו את אחוריה הכוס
שהמשקים שנטמאו מטמאים כלים מדרבנן אלא שהקילו
בטומאה זו שכלי שנטמאו אחוריו במסקין טמאים לא נטמא
תיבו ולא ידיו ולא אובגו וסברי בית שמאי אסור להשתמש
בכוס שאחוריו טמאות אף על פי שלא נטמא תוכו גורה
שמא ינתו כיצונות מתוכו על אחוריה הכוס ויקבלו המשקין
טומאה מחמת אחוריו ויטמאו את הידים וכיון דאסור
להשתמש בכלי שאחוריו טמאי נוטלין לידים תחלה ואחר כך
מווגים את הכוס כדי שלא יקבלו המשקים שאחוריה הכלי
טומאה מחמת ידים ונמצאו אחורי

דמיקונו של רב אשי וכל שכן דבתראה הוא :

נוטלין לידים . מ"ה הר"ב ויחזרו המשקים ויטמאו אחוריה הכוס . אזיל לשיטתיה דסוף זבחים . אבל להרמב"ם דהתם אין
משקין מטמאין כלים אלא שנטמאו באב הטומאה כמ"ש שם ונחייבירו פרק ז' מהלכות אבות הטומאות . וכתב
הכ"מ בשם הר"י קורקוס דהא דלא פליגי בית הלל אבית שמאי מהאי טעמא דלטעמייהו דבית שמאי קאמרי דאפילו יהיה הדין
כן איכא טעמא להקדים מוצת הכוס ע"כ . ואף על גב דמ"ה דבר ההוא כמ"ה הר"ב במשנה ד' פרק קמא דשבת ז"ל דגזירה
שעמדו למנין לא היה

אחורי הכלים טמאים מחמת אותן משקים ומשתמש בו באסור
ובית הלל סברי אין אסור להשתמש בכלים שאחוריו טמאים
הילכך מוזגים את הכוס תחלה ושתיים אחרת ואחר כך נוטלין
לידים שאם אתה אומר נוטלין לידים תחלה ואחר כך מוזגים

אם הכוס גזירה שמה
יהיו אחורי הכוס טמאים שמתר
להשתמש בכלי שאחוריו טמאים
ולא יהיו ידיו נגובות יפה
ויטמאו אחורי הכלי המשקין
שבידיו ואותן משקין שנעשו
תחלה יחזרו ויטמאו את הידים
וכמלא אוכל בידים מסואבות :
ג מקנה ידיו נמפה מניילת
גיים ראשונים ומניחה על השלחן
ומקנה בה ידיו תמיד

מזהמת התבשיל ולא יניחה על הכסת שהוא יושב בה גזירה
שמה יהיה הכסת ראשון לטומאה ויהיה משק' טופח במפה מחמת
נגוב הידים ואותו משקה כשנגוב בכסת נעשה ראשון לטעול'
המשק' נעשות תחלה וחזרו ומטמא את הידים כשמקנה בה
תמיד בתוך הסעודה אבל בשלחן ליכא למגור הכי שאסור
להשתמש בשלחן שהוא שני לטומאה ובית הלל סברי מותר
להשתמש בשלחן שהוא שני לטומאה הלכך לא יניח המפה על
השלחן שמה יטמאו המשקים שבמפה מחמת השלחן וחזרו
ויטמאו את האוכלי' ואם יניחה על הכסת אין לחוש כי אם שמה
יטמאו ידיו מוטב שיטמאו ידיו שאין להם עיקר מן התורה דאין
כטילת ידים לחולין מן התורה ולא יטמאו אוכלי' שיש להם עיק'
מן התורה דראשון עושה שני בחולין מן הש"ה : ד בית שמאי
אומרי מכבדין את הבית מקום שאכלו סם מכבדי' אותם משוריי
אוכלים שנחפררו עליו ואחר כך נוטלים לידים מים אחרונים
דפעמים שהשתם עם הארץ ומניח הפירורים שם בהם כזית
ואם אתה אומר נוטלים לידים תחלה נמצא
אתהן מפסיד את האוכלי' שמים אחרוני' נתזים
עליה' נמצאו' ובית הלל סברי אסור להשתמש בשמש
עם הארץ ושמש תלמיד חכם אינו מניח פירורים שיש בהן
כזית אלא מסירים אותם ואם נתזים המים על גבי פירורים
אין בכך כלום דפירורים שאין בהם כזית מותר לאבדן ביד
והלכה כבית שמאי בזה שמתר להשתמש בשמש עם הארץ :

הנר

אלא לנטמא מאכ הטומאה ודו"ק סם בגמרא ואוגנו שכתב
הר"ב פירש' שפתו הכפולה ללד חוץ הראוי לתשיש . ועיין
במשנה ג' פרק י"א דכלים :

ואחר כך מוזגין את הכוס ומשום להלכה בבית הלל

וברכת כוס קודם לנטילת ידים
הלכך שונה לעיל תחלה ברכת
היום והיין ואחר כך נטילת ידים
ופירוש מוזגים כספתי במשנה
ב' פרק בשרא דפסחים :
מוזגין את הכוס . כתב הר"ב
דסברי אין אסור
להשתמש בכלי שאחוריו
טמאים דנינוצות לא שכיחי .
גמרא . ומ"ש הר"ב ולא יהיו
ידיו נגובות יפה דבשתייה אין

לידים ואחר כך מוזגין את הכוס ובית הלל
אומרי' מוזגין את הכוס ואחר כך נוטלין
לידי' : ג' בית שמאי אומרים מקנח ידיו
במפה ומניחה על השלחן ובית הלל
אומרים על הכסת : ד' בית שמאי אומרי'
מכבדין את הבית ואחר כך נוטלין לידים
ובית הלל אומרים נוטלין לידים ואחר
כך מכבדין את

אדם מדקדק לנגב ידיו כל כך מה שאין כן כשיטול ידיו ויאכל
מיד מדקדק לנגב יפה כדאמרין האוכל בלא נגוב ידים
וכו' . תוספות : ג ובצירחה על השלחן . כתב
הר"ב שמה יהיה הכסת ראשון לטומאה . דמתר להשתמש
בו דאין ראשון מטמאה למפה שהוא כלי ולא לאדם עצמו
כדאיתא בגמרא ופירש' דבידיו שיוכלו להטמאות (כדחנן
בפרק ג' דידים) הוא נזהר מליגע בכסת . ונראה דמשו'
הכי נקט הר"ב ראשון אף על גב דשני נמי מטמא למשקין
כדלקמן מכל מקום רבותא הוא לגבי הא דאף בראשון נזהר
מליגע בידיו אבל אב הטומאה נראה דאסור להשתמש
במשום דמטמא לאדם וכלים מן התורה לא נסמוך שיהיה
נזהר מליגע . ומ"ש הר"ב לבית שמאי אסור להשתמש בשלחן
שהוא שני מפרש בגמרא גזירה משום אוכלי תרומה ובית
הלל סברי אוכלי תרומה זריוין הן . אבל ראשון דעושה שני
בחולין כבסמוך לבית הלל נמי אסור . ומ"ש שמה יטמאו
המשקין שבמפה עיין במשנה' פרק ד' דעדות . ומ"ש
הר"ב דאין כ"י לחולין מן התורה הכי איתא בגמרא . ומיהו
לא לאכופי מתרומה דתרומה כמי מ"ש דבר הוא ואף לקדש
שלמה הוא דתקון כדאיתא בגמרא פרק קמא דשבת דף י"ד
אלא דהכא באוכלי חולין עסקינן . וטעמא דתקון נטילת
ידים בחולין ואף על גב דידים שהם אינן אלא שניות אין
עושין שלישי בחולין כדחנן בפרק ב' דטהרות משנה ג' . גזרו
נטילה לחולין משום סרך תרומה כדי שיהו רבילין אוכלי
תרומה ליעול ודיהם כדאיתא בגמרא פרק ח' דחולין דף ק"ו

ד נוטלין לידים ואחר כך מכבדין . ופירש הר"ב והכי איתא בגמרא דפלוגתיהו אי מותר להשתמש בשמש עם הארץ .
ולא נשנית בעדיות גבי מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל . לבי אהשל בבית המדרש לענין כ"י אהשיל ולא לענין
שמש עם הארץ . וכה"ג משנינן בגמרא בפרק ג' דחולין דף כ"ב על משנת פ"ב דאהלות . וכה"ג זריבין לתרן גס כן בסוף
פרקין וכן במשנה ה' פרק ד' דכלאים וכיוצא בזה כתבו התוספות במסכת כדה דף ל"ה . וכ"כ בריש קדושין ב"ה ב"ש וכו' .
ומ"ש הר"ב להלכה בבית שמאי בזה שמתר להשתמש וכו' כלומר לאפוקי בכולי פרקין דליס הלכתא כותייהו והא דקאמר שמוה"י
וכו' כ"ל דה"ק דלהכי

הלכה X

הלכה כמותה זה משום דמסתבר שמותר להשתמש בע"ה כדי
שלא להשתמש בתלמיד חכם וכמ"ס הר"י :
ה נר ומזון וכו' : כתב הר"ר יונה הגר שזבחיין וכהנה
ממנה מיד יש לו להקדים ואחר כך המזון שכבר אכל.

ובית הלל סברי דיש לו להסמיך
בשמים לנר שהוא גס כן מעיין
בכתב שמראה הענין שהיה לו
בכנסת יתירה שהלכה לא ולכך
תרוח ליטב כשמתן עד כאן
ולשון הר"ב לא נחלקו בו לכאור'
לישנא אריכא הוא . אבל בגמרא
אמרינן אמתניתין זו דברי רבי
מאיר אבל רבי יהודה אומר לא
נחלקו בית שמאי ובית הלל על
המזון שהוא בתחלה ועל הבדלה
שהוא בסוף על מה נחלקו על
המאור ועל הבשמים שבית שמאי
אומרים על המאור ואחר כך על
הבשמים . ובית הלל אומרים
בשמים ואח"כ מאור . והרמב"ם
כתבו לזה בפירושו ולכן נראה
בשני פנים הר"ב כך כתב דכ"ע
מזון בתחלה והבדלה בסוף וכו'
לא נחלקו אלא על הנר ועל
הבשמים וכו' . ותלמיד טועה
שלא ידע או לא זכר הגמ' הגיה
הלשון כמו שהוא לפנינו :

בז"ל כתב הר"ב משמע נמי לשעבר וכתבו התוס' ותימא
ברא (ללא) פליגי דלשעבר משמע יו"ל דלשון
דקרא עדיף ע"כ דלתיב בורא חשך בורא רוח בורא השמים
כדמייטי להו בגמרא :
ו על הנר וכו' של כותי . כתב הר"ב שהכותי עושה מלאכה
לאורו וכ"כ רש"י והר"י כתב שהדליקו או שהטה אותו
בשבת ע"כ . וכן פירש בגמרא בבבביתא (דף י"ג)
בשמים של מתים . כתב הר"ב לעבורי ריחא עבדא
פירש"י לעבורי ריחא דסרחונו של מת עבדי ולא
לברוח : עד שיאיתו לאורו . פירש הר"ב שיהנו מאורו
וב"ש למי רב אמר יאיתו ושואל אומר יעומו מאן דאמר
יאיתו חך בואת לזות לכס (בראשית ל"ד) מאן דאמר
יעומו לדעת לעות את יעקב דבר (ישעיה ג') ע"כ ופירוש
לעות כתב רש"י ור"ק מלשון עת ויהיה עניינו כאן שהגיע
העת של האור להאיר :

ה נר ומזון . מי שאכל בשבת במנהג וחסכה לו ועדיין לא גמר
סעודתו ואין לו יין לא שיעור [כוס אחד . בית שמאי אומרים
נר ומזון בשמים והבדלה . דכולי עלמא הבדלה בסוף דאפוקי
יומא מאחריון ליה כי היכי דלא להוי עליה כמשאוי לא נחלקו
אלא על הנר ועל הבשמים דבית

את הבית : ה"ה בית שמאי אומרים נר
ומזון ובשמים והבדלה . ובית הלל
אומרים נר ובשמים ומזון והבדלה . בית
שמאי אומרים שברא מאור והאש ובית
הלל אומרים בורא מאורי האש : ו' אין
מברכין לא על הנר ולא על הבשמים של
עבר"ס ולא על הנר ולא על הבשמים של
מתים ולא על הנר ולא על הבשמים
שלפני ע"ז . אין מברכין על הנר עד
שיאיתו לאורו : ז' מי שאכל ושכח ולא
בירך בית שמאי אומרים יחזור למקומו
ויברך ובית הלל אומרים יברך במקום
שגזבר : עד אימתו הוא מברך עד כדי
שיתעכל המזון שבמעיו : ח' בא להם
יין לאחר המזון ואין שם אלא אוהו הכוס
בית שמאי אומרים מברך על היין ואח"כ
מברך על המזון ובית הלל אומרים מברך
על המזון ואח"כ מברך על היין .
ענין

שמאי אומרים נר ומזון ואחר כך
בשמים . ובית הלל אומרים
נר ובשמים כי הדדי דברכות
שאנו יכולים לעשותם דלא מחוי
כמשאוי כגון נר ובשמים
מקדמין להו לברכת המזון :
בית שמאי אומרים שברא מאור
האש . שברא דמשמע להבא : מאור
האש ולא מאורי האש דחדא
כאורא אריכא כנורה : ובית הלל
אומרים בורא . נמי משמע
לשעבר : מאורי האש שברכה
גוונים יש בשלהבת אדומ'
לכנה וירקרוקת : ו' לא על הנר
ולא על הבשמים של כותים . נר
משום דלא שבת שהכותי עשה
מלאכה לאורו וקיימא לן אור שלא
שבת אין מברכין עליו האויל
וכעבדו עבירה : ובשמים של
עכו"ם . בבשמים שהם במסכה
שעכ"ם מקובים זה לסעודה
מיירי והא דתנן בסופא ולא על הנר ולא על
ע"ז מה טעם קאמר מה טעם אין מברכין על בשמים של
עכו"ם לפי שסתם מסכה עכו"ם לע"ז . ואין מברכין על
בשמי של ע"ז : ולא על הנר של מת' . דלא אתעביד
לאורה אלא לכבוד בעלמא : ולא על בשמי של מת' .
דלעבורי ריחא עבדי : ולא על נר ובשמי דע"ז . לפי
שאסורין בהנאה : עד שיאיתו לאורו . שיהנו מאורו ולא
שיהנו ממש אלא שקרוב לו כל כך שיוכל ליהנות אם ירצה :
ז' שיתעכל המזון שבמעיו . כל זמן שאינו רעב מחמת אוחס
האכילה הוא סי' שלא כמעכל המזון ודוקא בשכח אמרי . בית
הלל דאיתו חזר אבל במזיד דברי הכל יחזור למקומו ויברך :
ח' מברך על היין ואחר כך מברך על המזון . שאין ברכת
המזון טעונה כוס . ובית הלל סברי ברכת המזון טעונה כוס :
ענין

ז' ובית הלל אומרים יברך וכו' . כתב הר"ב דוקא בשכח וכו' .
גמרא : ח' לאחר המזון . כל ימות השנה קאמר כפירש"י בגמרא . ותנא הקדים תחלה דיני קידוש משום
דיין לקידוש קודם ללכרי סעודה אס' אין ידו משגת כדמסיק בטור אורח חיים סימן רע"א . ומדהחיל בדיני שבת ויום טוב
שונה כמו כן דיני מזון והבדלה ואחר כך דיני הבדלה עננה : מברך ע' היין אס' ירנא . וכן נמצא בס' הגדעם ברי"ף ומ"ס
הר"ב

א"כ חיי' ע"כ
 ר"ל ס"ג ע"כ
 כ"ג: פ"ח: מ"ג: ל"ה
 פ"ס
 ד' י"ח
 ה' ח"י' פ"ח
 כ"ת הכ"ל
 מ"ג'

עוד והטעם שהדברים המצויים אשר אין במציאותם ספק
 בדרך על מה שנמצא מהם תחלה ואלו יהא חושש למה שיקרה
 במוקדם לפי שהעמידות ההם אפשר שיהיו או שלא יהיו :
ד לברך שהיא עיר גדולה ובצורה כדמחרגם והערים
 גדולות
 (במדרב"ג) וקריא כריכין
 : רברבין ופירש רש"י לברך ושם
 מצויין מושלים רעים ומתקשים
 עלילות ע"כ ולמאי דמניין
 ובריש מגילה מוכח דברך מקרי
 דוקא המוקפת חומה וזהו
 דמחרגם כסוף פרשת חיי שרה
 בחריהם ובטירותם בפלמיהון
 בכרכיהון וכיון דבחריהם
 פתוחים כרביהם מוקפין :
מתפלל כתב הרמב"ם
 אינו רוצה לומר
 תפלה בכונה ולפאת מזרח ולא
 גם כן ברכה אבל היא בקשה :
 אחת בכניסתו וכו' :
 שיכנס לשלום ואחת
 ביציאתו. שיהא לשלום כפירוש
 רש"י והרמב"ם מפרש
 ביציאתו שיהיה לאל שהוציאו
 ממנו לשלום :

ה חייב לברך וכו' פירש
 הר"ם בשמחה ובלב
 טוב וכו' והרמב"ם כתב טעם
 לדבר לפי שיש דברים רבים
 נראה בתחלתם טובה ויהיה
 אחריתם רעה ועל כן אין ראוי
 לחשביל להשתומם כשתבא עליו

זרה גדולה מפני שאין יודע סופה ע"כ. והר"י כתב שיחשוב
 כי הכל כפרת עונותיו :

וביצר רע לשון הרמב"ם (אפילו) בשעת העברה והכעם
 והאף שכל זה הוא יצר רע :

לא יקל וכו' נראה לי דהואיל והזכיר אהבת הש"י עד
 היכן תגיע באל להזכיר כמו כן עד היכן תגיע יראתו
 שיהא יקל וכו' הוא לירא אותו ויתברך השוכן בבית הזה
 כדלמדין בפרק קמא דיבמות דף ו' ומקדשי תיראו (ו קרא
 לא תן המקדש אתה ירא אלא ממי שהזכיר על המקדש
 ואינו הוא מורא מקדש לא יכנס אדם להר הבית במקלו וכו' :

בית קדשי הקדשים כתב הר"ם בימי בית ראשון. והוא לשון רש"י. ומסיים שהיא אמה עוקפין ע"כ. שפירושו לשון טרוקי
 גלי כלומר שסוגר הלוחות שנתנו בסיני ואותה אמה חומה היתה בבית ראשון ובה פתח או שער. אבל בבית שני לא היתה
 חומה ובה פתח או שער רק שתי פרוכת זה לפניו מזה כדמנן בפרק ה' דיומא והלכך אסברו לה אבית ראשון. ובמנועלו וכהאי
 גוגא תמן במשנה ב' פ"ג דשקלים ושם כתבתי לפרש"י : ובפוגדתו סי' הר"ם אזור חלול שנותנים
 בו

משוכנת לשנים הנאות השתה מיהא רעה היא ומברך דין
 האמת : ועל הטובה מעין הרעה כגון דאשכח מציאה אפי"ב
 דרעה היא דלוי שמע בה מלכא חובטו במכות ויסורין ושקיל
 לה מיניה השתה מיהא טובה היא ומברך הטוב והמטיב :
 הצועק לשעבר המתפלל על מה
 שכבר היה הריו וו תפלת שוא
 דמאי דהוה הוה : ד שתי
 בכניסתו ושתיים ביציאתו
 בכניסתו אומר שתכניסני לברך
 זה לשלום נכנס אומר מודה אני
 לפניך שהכנסתני לברך זה
 לשלום הריו זה שנים בכניסתו.
 בקש ללאת אומר שתוציאני
 מברך זה לשלום לאחר שישא
 אומר מוד' אני לפניך שהוצאתני
 מברך זה לשלום וכל כך
 למה מפני שצריך שיטן אדם
 הודאה לבוראו על מה שעבר
 עליו מן הטוב ויתפלל על העתיד
 שתבא לו טובה : ה חייב
 אדם לברך על הרעה כשומברך
 דין האמת על הרעה חייב לברך
 בשמחה ובלב טוב כשם שמברך
 בשמחה הטוב והמטיב על
 הטובה : דבר אחר בכל
 מאודך בכל מדות המדורות לך
 בין מדה טובה בין מדה
 פורענו : לא יקל אדם ראשו
 לא ינהג קלות ראש : כנגד שער
 המזרח מן להר הבית אשר
 בחומה הנמוכה אשר לרגלי
 הבית למזרח לפי שהוא מכוון
 שכל השערים תכוונים זה כנגד זה שער המזרח שער עזרת
 נשים ושער עזרת ישראל ופתח האולם וההיכל ובית קדש
 הקדשים בימי בית ראשון : באפוגדתו אזור חלול שנותנים
 בו מעוט פירוש אחר בגד שלובש על צפרו לקבל הויעה שלא
 לטנף שאר הצנדים וגנאיו לאדם ללאת באותו צנד לבדו :
 קפ"דריא ליכנס בשפתה וללאת בשפתה שכנגדו כדי לקצר
 הלכות דרך שם ולשון קפ"דריא אדמקיפנא דרי אעול בהא
 כלומר בעוד שאני צריך להקיף שורות של בתים אקצר מהלכי
 ואכנס

מעין הרעה. הצועק לשעבר הריוו תפלת
 שוא כיצד היתה אשתו מעוברת ואמר יהי
 רצון שתלד אשתי ובר הריוו תפלת שוא.
 היה בא בדרך ושמע קול צווחה בעיר ואמר
 יהירצון שלא ירוש' יהיה נמוך יהיו אלו בני
 ביתי הריוו תפלת שוא. ד הנכנס לברך
 מתפלל שתיים אחת בכניסתו ואחת
 ביציאתו. בן עזאי אומר ארבע שתיים
 בכניסתו ושתיים ביציאתו ונותן הודאה
 לשעבר וצועק לעתיד לבא : ה חייב
 אדם לברך על הרעה בשם שהוא מברך
 על הטובה שנאמר (דברים') ואהבת את
 ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל
 מאורך בכל לבבך בשני יצריך ביצר טוב
 וביצר רע. ובכל נפשך אפילו הוא נוטל
 את נפשך. ובכל מאורך בכל ממונך.
 דבר אחר בכל מאורך בכל מדרה ומדרה
 שהוא מורד לך הוי מדרה לו במאד מאד.
 לא יקל אדם את ראשו כנגד שער המזרח
 שהוא מכוון כנגד בית קדשי הקדשים לא
 יכנס להר הבית במקלו ובמנועלו
 ובפוגדתו ובאבק שעל רגליו ולא יעשנו
 קפ"דריא

ורקיקה

שכל השערים תכוונים זה כנגד זה שער המזרח שער עזרת
 נשים ושער עזרת ישראל ופתח האולם וההיכל ובית קדש
 הקדשים בימי בית ראשון : באפוגדתו אזור חלול שנותנים
 בו מעוט פירוש אחר בגד שלובש על צפרו לקבל הויעה שלא
 לטנף שאר הצנדים וגנאיו לאדם ללאת באותו צנד לבדו :
 קפ"דריא ליכנס בשפתה וללאת בשפתה שכנגדו כדי לקצר
 הלכות דרך שם ולשון קפ"דריא אדמקיפנא דרי אעול בהא
 כלומר בעוד שאני צריך להקיף שורות של בתים אקצר מהלכי
 ואכנס

בית קדשי הקדשים כתב הר"ם בימי בית ראשון. והוא לשון רש"י. ומסיים שהיא אמה עוקפין ע"כ. שפירושו לשון טרוקי
 גלי כלומר שסוגר הלוחות שנתנו בסיני ואותה אמה חומה היתה בבית ראשון ובה פתח או שער. אבל בבית שני לא היתה
 חומה ובה פתח או שער רק שתי פרוכת זה לפניו מזה כדמנן בפרק ה' דיומא והלכך אסברו לה אבית ראשון. ובמנועלו וכהאי
 גוגא תמן במשנה ב' פ"ג דשקלים ושם כתבתי לפרש"י : ובפוגדתו סי' הר"ם אזור חלול שנותנים
 בו

משוכנת לשנים הנאות השתה מיהא רעה היא ומברך דין
 האמת : ועל הטובה מעין הרעה כגון דאשכח מציאה אפי"ב
 דרעה היא דלוי שמע בה מלכא חובטו במכות ויסורין ושקיל
 לה מיניה השתה מיהא טובה היא ומברך הטוב והמטיב :
 הצועק לשעבר המתפלל על מה
 שכבר היה הריו וו תפלת שוא
 דמאי דהוה הוה : ד שתי
 בכניסתו ושתיים ביציאתו
 בכניסתו אומר שתכניסני לברך
 זה לשלום נכנס אומר מודה אני
 לפניך שהכנסתני לברך זה
 לשלום הריו זה שנים בכניסתו.
 בקש ללאת אומר שתוציאני
 מברך זה לשלום לאחר שישא
 אומר מוד' אני לפניך שהוצאתני
 מברך זה לשלום וכל כך
 למה מפני שצריך שיטן אדם
 הודאה לבוראו על מה שעבר
 עליו מן הטוב ויתפלל על העתיד
 שתבא לו טובה : ה חייב
 אדם לברך על הרעה כשומברך
 דין האמת על הרעה חייב לברך
 בשמחה ובלב טוב כשם שמברך
 בשמחה הטוב והמטיב על
 הטובה : דבר אחר בכל
 מאודך בכל מדות המדורות לך
 בין מדה טובה בין מדה
 פורענו : לא יקל אדם ראשו
 לא ינהג קלות ראש : כנגד שער
 המזרח מן להר הבית אשר
 בחומה הנמוכה אשר לרגלי
 הבית למזרח לפי שהוא מכוון
 שכל השערים תכוונים זה כנגד זה שער המזרח שער עזרת
 נשים ושער עזרת ישראל ופתח האולם וההיכל ובית קדש
 הקדשים בימי בית ראשון : באפוגדתו אזור חלול שנותנים
 בו מעוט פירוש אחר בגד שלובש על צפרו לקבל הויעה שלא
 לטנף שאר הצנדים וגנאיו לאדם ללאת באותו צנד לבדו :
 קפ"דריא ליכנס בשפתה וללאת בשפתה שכנגדו כדי לקצר
 הלכות דרך שם ולשון קפ"דריא אדמקיפנא דרי אעול בהא
 כלומר בעוד שאני צריך להקיף שורות של בתים אקצר מהלכי
 ואכנס

והנה דרך כהן : ורקיקה * אסורה בהר הבית מקל וחומר
ממעל ומה מעל שאינו דרך ציון אסור רקיקה שהיא דרך
ציון לא כל שכן : כל חותמי ברכות שבמקדש . המצד
אומר בסוף כל ברכה ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד

העולם (חוקן הדעת וכן ככולם
והענין אומרים ברוך שם כבוד
מלכותו לעולם ועד * שאין
עונין אמן אחר כל ברכה
שבמקדש דכתיב (נחמיה ט')
קמו ברכו את ה' אלהיכם מן
העולם ועד העולם ואומר אחר
כך ויברכו שם כבודך כלומר
שעונים ברוך שם כבוד מלכותו
לעולם ועד ואשמעין הכא
דבמקדש ראשון לא היו אומרי'
אלא ברוך אלהי ישראל מן העולם
ולא יותר ולא היו אומרים ועד
העולם : משקלקלו המינים * שאין
מאמינים בתחיית המתים ואמרו
אין עולם אלא זה התקינו עזרא
ובית דינו ושיהו אומרי' מן העולם
ועד העולם לומר ששני עולמות
יש . העולם הזה והעולם הבא

להוציא מלב המינים שכופרים בתחיית המתים : שיהא אדם
שואל בשלום חברו בשם * בשמו של הקדוש ברוך הוא ולא
אמרינן מולול הוא בכבודו של מקום בשביל כבוד הכריות
להוציא שם שמים עליו ולמדו מצדו שאמר לקוצרים ה'
עמכם וכי תימא בעו מדעתיה דכפשיה קעבד ולא גמרינן
מיניה תא שמע מן המלאך שאמר לגדעון ה' עמך גבור החיל
וכי תימא לא באל המלאך בשלום גדעון ולא ברכ' אלא
בשליחתו של מקום הודיעו שהשכינה עמו ולא גמרינן מיניה
תא שמע ואומר אל תבזו כי זקנה ארך אל תבזו את בעו
לאמר שמדעתו עשה אלא למוד מוקעי אומתך כי יש לו על מי
להסתמך שנאמר עת לעשות לה' הפרו תורתך : רבי נתן
אומר הפרו תורתך . פעמים שמצטלים דברי תורה כדי
לעשות לה' אף זה המתכוין לשאלו בשלום חברו זהו רגונו
של מקום שנאמר (תהלים ל"ד) בקש שלום ורדפהו מותר
להסד תורה ולעשות דבר הנראה אסור :

סליק מסכת ברכות

בו מעות : עין במשנה ב' סרקו' דשקלים : מקל וחומר
כתב הר"ב ומה מעל שאינו דרך ציון * גמרא * ופירש
הרמב"ם שנעשה לשמירת הרגלים :

ואומר אל תבזו וגו' . פירש הר"ב אלא למוד מצדו .
גמרא דהכא וכי תימא אס כן
קרא דה' עמך למאי בעי הכא *
וי"ל דאי לאו מלאך שאמר כן לא
הוינן מפרש לקרא דאל תבזו
לענין בעו . ובגמרא דסוף
מכות שלשה דברים עשו בית דין
של מטה והסכימו ב"ד של מעלה
וכו' * ושאלת שלום דכתיב
והנה בעו וגו' ואומר ה' עמך
גבור החיל . והרמב"ם מפרש
שזה שאמר ואומר אל תבזו אינה
ראיה על שישאל בשם אב"ל ראיה
שלא יבזו וילעיג לתקנת חכמים
אף על פי שהם ישנות וקדמוניות
ועל זה הזהיר שלמה בזה המשל :
רבי נתן אומר וכו' . כתב
הר"ב פעמים שמצטלין
וכו' . וכפירש"י בפסקא שבגמ'
ולדבריהם הביא התנא להא
דדבי נתן לראיה לאוקמתא דאל תבזו וכו' אלא למד וכו'
דכתיב עת לעשות ואמר רבי נתן שדרשהו מסיפיה לרישיה
ושמעת מיניה שפעמים מצטלין וכו' ואף על גב דכיון דלא
פליג הוה ליה למנקטיה בלשון אמר רבי נתן ולא רבי נתן
אומר דמשמע דפליג לא קשיא כלל דאיכא טובא במשנה
כהאי גוונא ובספר בתרא דבכורים רצוני להזכיר הרבה *
והרמב"ם כתב שהביא ראיה על כל העובדים על התקנות
ההם כי יבא זמן להפרע מהם ולענוש אותם כי הם הפרו
תורה * וז"ש הפרו תורתך עת לעשות לה' * אבל מי שיעזוב
הפסוק על סדורו ויפרשהו ויאמר עת לעשות לה' הפרו
תורתך יאמר כי כשיבוא העת להפרע מהם ולהנקם יזמנו
סבות לבני אדם להפר התורה כדי שיבא עליהם העונש
במשפט וזה הענין ארוך ורחוק עמוק עמוק מי ימצאנו וכו'
כי אין זיכולת אדם להשיגו כאשר אין זכח שכל האדם
להיות שכלו כולל דעת הקדוש ברוך הוא והוה שאמו
הכתוב (ישעיה נ"ה) כי גבשו שמים מארץ כן גבשו דו"כ
מדרכיכם ומחשבותי ממחשבותיכם וכבר העיד הכתוב כי
משפטיו ישרים כי כל דרכיו משפט * עכ"ד :

סליק מסכת ברכות

מסכת

דדבי נתן לראיה לאוקמתא דאל תבזו וכו' אלא למד וכו'
דכתיב עת לעשות ואמר רבי נתן שדרשהו מסיפיה לרישיה
ושמעת מיניה שפעמים מצטלין וכו' ואף על גב דכיון דלא
פליג הוה ליה למנקטיה בלשון אמר רבי נתן ולא רבי נתן
אומר דמשמע דפליג לא קשיא כלל דאיכא טובא במשנה
כהאי גוונא ובספר בתרא דבכורים רצוני להזכיר הרבה *
והרמב"ם כתב שהביא ראיה על כל העובדים על התקנות
ההם כי יבא זמן להפרע מהם ולענוש אותם כי הם הפרו
תורה * וז"ש הפרו תורתך עת לעשות לה' * אבל מי שיעזוב
הפסוק על סדורו ויפרשהו ויאמר עת לעשות לה' הפרו
תורתך יאמר כי כשיבוא העת להפרע מהם ולהנקם יזמנו
סבות לבני אדם להפר התורה כדי שיבא עליהם העונש
במשפט וזה הענין ארוך ורחוק עמוק עמוק מי ימצאנו וכו'
כי אין זיכולת אדם להשיגו כאשר אין זכח שכל האדם
להיות שכלו כולל דעת הקדוש ברוך הוא והוה שאמו
הכתוב (ישעיה נ"ה) כי גבשו שמים מארץ כן גבשו דו"כ
מדרכיכם ומחשבותי ממחשבותיכם וכבר העיד הכתוב כי
משפטיו ישרים כי כל דרכיו משפט * עכ"ד :

סליק מסכת ברכות

מסכת פאה

הרמב"ם התחיל במסכת פאה אחר ברכות בשביל שכל המענות שאדם חייב בהן על הורע לא יתחייב בהן אלא אחר
קלרו והקצה חייבת בפאה והוא עדיין בקרקע ובשניל זה הקדים לדבר זה :

פרק